

Pedagogische Visie & Beleid

Sport BSO Fitkids

Inhoud

Voorwoord	3
Sport BSO Fitkids	4
BSO Fitkids	4
Inrichting ruimtes	4
Locatie	4
Inrichting van de spelruimtes	4
Uitstapjes met de kinderen	6
Mentorschap	6
Inschrijvingsprocedure	6
Dagritme BSO	7
Kindvolgsysteem ontwikkeling en welbevinden	8
Signaleren en doorverwijzen	9
Ondersteuning signaleren en doorverwijzen	9
Bijscholing pedagogisch medewerkers	9
Pedagogisch beleidsmedewerker/ Pedagogisch coach	9
Ondersteuning door andere volwassenen	12
Alleen in het gebouw	12
De kaders van de 3 urenregeling	12
De oudercommissie	13
Pedagogische Visie	15
Basisvertrouwen*	17
* Volledig mens mogen zijn	17
De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar	18
1. Emotionele Veiligheid	22
1.1 Inleiding	22
1.2 Relatie pedagogisch medewerker-kind	23
1.3 Veilige gehechtheid en basisvertrouwen	23
1.4 Liefdevol volgend begeleiden	24
1.5 Daadwerkelijk contact/communicatie-principes	24
1.6 Verzorging en veiligheid	25
1.7 Onze visie op het uiten van gevoelens en emoties bij kinderen	26
1.8 Omgaan met Onacceptabel gedrag	27
1.9 Handelen met betrekking tot emotionele veiligheid	28
2. Eigen maken van waarden en normen	29
2.1 Inleiding	29
2.2 Intake en de dagelijkse mondelinge communicatie	29
2.3 Handelen in het eigen maken van Waarden en Normen	30
3. De ontwikkeling van de persoonlijke competentie	32
3.1 Inleiding	32
3.2 Uitgangspunten	32
3.3 Kenmerken van spel	33
3.4 Wat bieden we aan?	33
3.5 Aandacht voor speelgoed	34
3.6 Radio, muziek en televisie	34
3.7 Respect voor de natuur	35
3.8 Handelen met betrekking tot de Persoonlijke competentie	35
4. De ontwikkeling van de sociale competentie	36
4.1 Inleiding	36
4.2 Vaste leeftijdsgenootjes	36
4.3 Handelen met betrekking tot de Sociale competentie	37
4.4 Het pedagogisch ABC	37

Voorwoord

Welkom!

Voor u ligt het pedagogisch beleid en werkplan van Sport BSO Fitkids waar kinderen in de leeftijd van **4 tot met 13 jaar** kunnen groeien en zich ontwikkelen met plezier een aandacht voor het kind, in een veilige omgeving waarin sport en spel centraal staat.

Wij werken met toegewijde en enthousiaste pedagogisch medewerkers. Er wordt een bewuste professionele pedagogische relatie aangegaan tussen pedagogisch medewerker en kind. Om dit te kunnen doen moet duidelijk zijn waar deze bewuste professionele pedagogische relatie op gebaseerd is, wat de uitgangspunten zijn en hoe dit in de praktijk tot uiting wordt gebracht.

Sport BSO Fitkids heeft gekozen voor een samenwerking met Casa4 Ondernemen in Kinderopvang (Advies en Organisatie Bureau in de Kinderopvang). Casa4 biedt de ondernemer een totaalpakket aan ondersteunende diensten van pedagogische visie tot aan de uitvoering van de wet en regelgeving. Voor de uitvoering werken we met een kwaliteitsmanagementsysteem bestaande uit o.a. beleid, formuleren en werkinstructies.

Sport BSO Fitkids maakt gebruik van de pedagogische visie van Casa4. In dit document staan deze pedagogische visie, de uitgangspunten en de werkwijze beschreven.

De rode draad door het pedagogisch beleid is dat we kinderen liefdevol begeleiden in hun ontwikkeling en hen in de gelegenheid willen stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit vraagt van ons dat wij ieder kind bewust volgen en kijken hoe we ervaringen kunnen aanbieden die passen bij de ontwikkeling van het individuele kind. We doen dit vanuit een respectvolle, ruimtelijke (in fysieke en psychische zin), individuele en liefdevolle benadering. Deze vier aspecten (Respect, Ruimte, Individueel en Neutraal (zonder oordeel), afgekort de RRIN) kunnen gezien worden als de pijlers van onze pedagogische visie. In dit beleid worden deze visie en de pijlers (RRIN) verder uitgewerkt.

Namens,

Sport BSO Fitkids

Jaro Pol

In samenwerking met

Casa4 Ondernemen in Kinderopvang

Sport BSO Fitkids

Sport BSO Fitkids is een kleinschalig BSO organisatie. We bieden opvang aan kinderen in de leeftijd van *4 tot 13 jaar* op 1 locatie te Herveld.

Onze organisatie bestaat uit:

Opvang voor basisschoolkinderen in de leeftijd van 4-13 jaar in 1 basisgroep
De kinderen worden op de middagen zoveel mogelijk onderverdeeld in leeftijdsgroepen te weten:

BSO Fitkids

Dit pedagogisch beleid is specifiek gericht op de BSO.

Bij Sport BSO Fitkids wordt gewerkt met 1 basisgroep met maximaal 30 kinderen per dag.

Naam leeftijdsgroep	Leeftijden
* Leeftijdsgroep 1	4-5 jaar
* Leeftijdsgroep 2	6-8 jaar
* Leeftijdsgroep 3	9+ jaar

Stabiliteit

Elk kind heeft zijn/haar vaste basisgroep met maximaal 2 pedagogische medewerkers die aan deze basisgroep zijn gekoppeld, waarvan er minimaal dagelijks 1 werkzaam is op de groep.

Inrichting ruimtes

Kinderen reageren op de ruimte om zich heen. Ruimte heeft invloed op de emotionele veiligheid en persoonlijke ontwikkeling (d.m.v. materialen en middelen) maar ook op de sociale ontwikkeling. Wij vinden het voor de kinderen van belang dat zij zich kunnen terugtrekken voor een spannend spel of om heerlijk rustig alleen te spelen. We vinden het belangrijk dat kinderen gemakkelijk bij het sport, spel, knutsel en bouw materiaal kunnen komen, zowel binnen als buiten. Het materiaal zal dus altijd in het zicht van de kinderen liggen.

Locatie

De locatie bestaat uit het terrein van SVHA. Hierbij maken we gebruik van de sportkantine en de sportvelden. Binnen maken we gebruik van de hal, toiletten, kantine en de keuken (alleen de pedagogische medewerkers).

Bij Sport BSO Fitkids zien de groepen er als volgt uit:

Inrichting van de spelruimtes

Bij Sport BSO Fitkids is de ruimte ingericht in duidelijke verschillende tafels, afgestemd op verschillende interesses en ontwikkelingsgebieden van de kinderen. Deze tafels noemen we werkstations. De inrichting stimuleert zelfstandigheid, creativiteit, beweging én rust. We maken gebruik van duurzame, kindvriendelijke materialen en kiezen bewust voor een combinatie van natuurlijke tinten met enkele frisse kleuraccenten. Dit zorgt voor een rustige en uitnodigende sfeer, waarin kinderen zich prettig voelen.

De inrichting van de ruimte ondersteunt de brede ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 4 t/m 13 jaar. Door de indeling in werkstations kunnen kinderen zelf kiezen waar ze behoefte aan hebben: actie, creativiteit, samenwerking of juist rust. De materialen zijn veilig, duurzaam en uitnodigend, en stimuleren verschillende ontwikkelingsgebieden zoals motoriek, sociale vaardigheden en zelfvertrouwen.

Kleuren en materialen

De ruimte is ingericht met een mix van natuurlijke materialen zoals hout (voor bijvoorbeeld tafels, kasten en Kapla) en zachte stoffen voor de zitzakken. De kleuren zijn een combinatie van warme basistinten (zoals beige, groen en lichtgrijs) met sportieve accenten in bijvoorbeeld blauw en oranje. Deze kleurkeuze zorgt voor een evenwichtige omgeving: rustgevend waar nodig, stimulerend waar gewenst.

Indeling werkstations/

- **Bouwtafel:**
In de bouwtafel kunnen kinderen creatief aan de slag met Kapla, Duplo, Lego en andere constructiematerialen. Er is voldoende ruimte op een lage tafel en op de vloer, zodat kinderen individueel of samen kunnen bouwen.
- **Rusthoek:**
De rusthoek is ingericht met zitzakken, kussens en een kleine boekenkast. Hier kunnen kinderen ontspannen, een boek lezen of even tot zichzelf komen. Deze hoek is bewust vrij van prikkels zoals schermen of geluid.
- **Knutseltafel:**
De knutseltafel is voorzien van een grote tafel met voldoende zitplekken. Kinderen kunnen hier tekenen, schilderen, knippen, plakken en andere creatieve activiteiten doen. Materialen liggen overzichtelijk klaar en zijn afgestemd op verschillende leeftijden.
- **Sport- en spelhoek:**
Deze hoek is gericht op actieve én strategische spellen. Afwisselend van elkaar staan er een pooltafel, een tafeltennistafel en een sjoelbak. Daarnaast is er ruimte voor bordspellen, waarbij kinderen samen kunnen spelen of even tot rust kunnen komen na het sporten.

Opbergen van materialen

Alle materialen (behalve grote onderdelen zoals zitzakken en de pooltafel) worden overzichtelijk opgeborgen in een grote verrijdbare kast. Deze kast is overzichtelijk ingedeeld en voorzien van labels met tekst en afbeeldingen, zodat kinderen zelfstandig materiaal kunnen pakken én terugleggen. Dit bevordert verantwoordelijkheid en overzicht, en helpt mee aan een opgeruimde speelomgeving.

De inrichting van de ruimte ondersteunt de brede ontwikkeling van kinderen in de leeftijd van 4 t/m 12 jaar.

Activiteiten

Wij organiseren regelmatig activiteiten voor en met de kinderen. Omdat BSO vrije tijd is willen we graag dat de kinderen meebeslissen over de invulling van hun vrije tijd. Ook het meewerken aan de invulling van een vakantieprogramma hoort bij de kinderparticipatie zoals wij die vorm willen geven. Deze activiteiten hebben tot doel om de kinderen ontspanning te bieden, een

uitdaging te geven en de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. De kinderen hebben altijd zelf de keuze of zij hieraan mee willen doen, al creëren we hopelijk een cultuur waarin kinderen vrijwel altijd meedoen met de activiteiten. Wij bieden activiteiten aan gericht op sport en spel zoals balsporten, turnen, atletiek en verschillende spellen zoals tikspellen verstopspellen. Daarnaast gaan wij twee keer per maand naar de gymzaal voor nog meer variatie in het sport en spelaanbod.

Uitstapjes met de kinderen

Er op uit gaan met de kinderen zien wij als een waardevolle activiteit waarbij vele ontwikkelingsaspecten aan de orde komen. Het is belangrijk voor de interacties en uitwisseling van taal en begrip, tussen de kinderen onderling, en tussen de kinderen en pedagogisch medewerkers. Ook kan op die manier ingegaan worden op de vraag en nieuwsgierigheid van kinderen en kan de natuurbeleving uitgebreid worden. Voorbeelden van uitstapjes die wij met de kinderen maken zijn: wandelen in de buurt, spelen in een nabije speeltuin en sporten in de gymzaal.

Mentorschap

Het mentorschap bij Sport BSO Fitkids geeft intensieve betrokkenheid bij het kind en de ouders. Voorwaarde voor het mentorschap is dat de mentor het kind ook echt kent en regelmatig ziet. De mentor is een van de vaste gezichten en de contactpersoon voor ouders als het gaat om het kindvolgend aspect. De mentor heeft een observerende en signalerende functie, deze mentor voert de “jaar” gesprekken rondom de verjaardag van het kind vanuit onze observatiemethode: Kindvolgsysteem nader te bepalen.

In deze gesprekken komen (hulp)vragen/bijzondere ontwikkeling ter sprake met de ouders. De gesprekken worden al of niet in samenwerking met de Ondernemer/leidinggevende gevoerd. Ook is er, gezien de leeftijd van BSO kinderen, de mogelijkheid dat het kind bij het gesprek aanwezig is.

Ouders worden bij aanvang van de opvang (Intake) in contact gebracht met de mentor (pedagogisch medewerker) van hun kind. Bij doorgang naar een nieuwe groep of bij de start van een nieuw jaar, wordt er een andere mentor toegewezen aan elk kind zodat de mentor objectief en neutraal kan blijven in de rol als beroepskracht. In het KOV-net planningssysteem is een koppeling gemaakt met kind en de daarbij horende mentor.

Planning en personele bezetting

Bij Sport BSO Fitkids werken wij met 1 basisgroep. Daarbij houden wij rekening met behoefte en ontwikkeling van het kind.

Bij Sport BSO fitkids werken wij met KOV-net.

KOV-net is een systeem waarin ouders en medewerkers met elkaar kunnen communiceren. Ook kunnen medewerkers hier het werkrooster inzien. Dit is ook de plek waar ouders toestemmingen wel of niet kunnen geven voor het kind, zoals of ze wel of niet op social-media mogen komen.

Ouders kunnen ruildagen twee weken voor en vier weken na de afwezige dag inzetten, daarna vervalt de dag.

Inschrijvingsprocedure

Het eerste contact moment met de ouders vindt plaats tijdens het telefoongesprek waarbij wij informatie verstrekken en/of tijdens de rondleiding op onze locatie.

Wanneer de ouders voor een rondleiding komen, geven wij hen een open en warm welkom.

We nemen de tijd om samen rustig koffie/thee te drinken en informeren hen over de locatie, groepsindeling en onze pedagogische visie zodat zij een bewuste keuze kunnen maken voor Sport BSO Fitkids.

Natuurlijk is veel ruimte voor het stellen van vragen door de ouders en/of de kinderen.

Daarna is er de ruimte voor de ouders om met het kind/de kinderen de locatie en de groep(en) te bekijken. Ze krijgen een kijkje in de dagelijkse gang van zaken bij onze BSO.

Voor het kind/de kinderen is dit het eerste (wen)moment op de groep en komt het kind in contact met de pedagogisch medewerkers en de andere kinderen.

In de tijd dat de ouders in gesprek zijn met een van de medewerkers, krijgt het kind de mogelijkheid om onder begeleiding van de andere medewerker de BSO te ontdekken en mee te spelen.

Het is van bijzondere waarde te zien hoe ouders omgaan met hun kinderen. Wij vinden het belangrijk dat kinderen en ouders zich bij ons thuis voelen. De kleinschaligheid van onze kinderopvang is een bewuste keuze, het kind staat bij ons centraal.

Ouders kunnen daarna de keuze maken om het kind/de kinderen in te schrijven of aan te melden. Dit kunnen zij via onze website www.sportbsofitkids.nl. Deze website is in de maak en zal klaar zijn ten tijde van de opening. Tevens is dit de site waar ouders overige informatie kunnen vinden.

Nadat ouders hun kind(eren) hebben ingeschreven ontvangen zij een mail met daarin de bevestiging van inschrijven en een uitnodiging om langs te komen op locatie om praktische zaken te bespreken. Als de ouders al voor een rondleiding hebben gekozen kunnen ouders ervoor kiezen om dit telefonisch te bespreken. Wanneer dit niet het geval is zien we ouders graag langs komen.

Kennis maken met de BSO

De kennismakingsmomenten op de BSO vinden plaats bij de rondleiding of bij het gesprek nadat ouders het kind hebben ingeschreven.

Tijdens de kennismakingsmomenten... krijgt het kind de gelegenheid de locatie (onder begeleiding) te ontdekken en alvast kennis te maken met andere kinderen. Hiervoor is sport een uitermate geschikt middel.

Dagritme BSO

Vanuit onze visie vinden wij het van belang dat wij het dagritme globaal aanhouden. Wij brengen rust in de dag door mee te bewegen met de behoeften van de kinderen en door ons niet op te laten jagen door 'tijd'. Wij nemen de *tijd* voor de kinderen en geven hen persoonlijke aandacht. Tijdens het fruitmoment proberen we actief een gesprek op gang te brengen tussen kinderen en medewerkers.

Vervoer en ontvangst van de kinderen

De kinderen worden uit school vriendelijk welkom geheten door onze pedagogisch medewerker(s). Eenmaal op de BSO gaan de meeste kinderen eerst een kwartier buiten spelen. Daarna worden de kinderen in hun basisgroep opgevangen voor het eet- en drinkmoment.

Eet- en drinkmoment

In de basisgroep is de tafel waaraan kinderen iets kunnen eten en drinken klaargemaakt en de pedagogisch medewerker neemt de tijd om de kinderen rustig te ontvangen en te woord te staan. Er is gelegenheid om iets te eten en te drinken, de kinderen kunnen "hun verhaal" kwijt.

Activiteiten

De kinderen worden betrokken in het aanbod van activiteiten. Vanuit de wensen van de kinderen worden er activiteiten georganiseerd. Er is altijd minimaal een activiteit per dag. We creëren een cultuur waarin het valzelfsprekend is dat kinderen meedoen met de activiteit. De activiteiten zijn voor het grootste deel gericht op sport en spel. Als kinderen echt geen zin hebben om met een georganiseerde activiteit mee te doen, dan kunnen zij hun vrije tijd zelf indelen. Onze BSO is zo ingericht dat er voor de kinderen verschillende mogelijkheden zijn, zoals verschillende werkstations en uitdagend speelmateriaal. Er zijn vaste plekken voor activiteiten en er zijn plaatsen waar een kind zich kan terugtrekken.

De kinderen bepalen zelf hun bezigheden. Elk kind heeft daarbij een eigen persoonlijkheid en interesse. Onze pedagogisch medewerker zorgt voor de randvoorwaarden zoals de benodigde materialen en uitleg voor de activiteiten en zij maakt afspraken met de kinderen over de uitvoering van de activiteit. De pedagogisch medewerkers lopen rond in de verschillende ruimtes, doen mee en laten de kinderen zoveel mogelijk hun activiteiten ontplooien. De pedagogisch medewerker zorgt voor de emotionele veiligheid van de kinderen en voor het bewaken van een goede sfeer.

Buitenspelen

Het buiten zijn is iets wat we de kinderen graag willen bieden. Met name omdat zij overdag al op school zitten en er vaak behoefte is aan buitenlucht en beweging (ook in het kader van overgewicht met kinderen). Dit betekent dat we zorg besteden aan de buitenruimte zodat deze aantrekkelijk (en dus vaak avontuurlijk) is en dat wij elke middag met de kinderen naar buiten gaan.

Ophalen

De ouders komen de kinderen ophalen en de pedagogisch medewerkers nemen bewust afscheid van de kinderen. De pedagogisch medewerkers nemen met de ouders de bijzonderheden van deze dag door vanuit de processen die de kinderen hebben doorgemaakt die dag. De kinderen staan centraal voor ouders en pedagogisch medewerkers.

Overgang van KDV naar BSO

In samenwerking met KDV Alles Kids wordt de overgang in gang gezet. Hierbij wordt gekeken naar een geschikt wenmoment voor zowel kind als ouder. Kinderen die vanuit KDV Alles Kids doorstromen krijgen voorrang in de aanmeldingen.

Ouders worden tijdig ingelicht over de mogelijkheid van doorstromen.

Kindvolgsysteem ontwikkeling en welbevinden

Sport BSO Fitkids en Casa4 gaan in hun visie uit van het hier en nu van een kind.

Het welbevinden gaat over dat hier en nu. Als een kind zich goed voelt is het vrolijk, zorgeloos, onderzoekend, ontdekkend en nieuwsgierig. Het voelt zich fijn, veilig en vertrouwd. Het is aan de deskundigheid van de pedagogische medewerkers om, wanneer een kind zich niet lekker voelt (dus een verstoring van dit welbevinden), dit te onderkennen. Dit gebeurt in nauw overleg met de ouders. Onze pedagogisch medewerkers worden hierin ondersteund door overleg met de ondernemer/het team, trainingen en de regelmatige werkbegeleiding.

Wij volgen de ontwikkelingen en het welbevinden van een kind. Er wordt op gelet dat ieder kind dat aanwezig is iedere middag “echt gezien” (dus bewust gevolgd wordt).

Ook volgen we kinderen door schriftelijke observaties volgens het Kind-volgsysteem (nader te bepalen) en (dagelijkse) gesprekken met ouders. De observaties vinden 1 keer per jaar plaats.

Als blijkt dat een kind zich niet optimaal ontwikkelt, kunnen er verdere stappen genomen worden. Naast de observaties vanuit het kind-volgsysteem kennen wij het signaleren van mogelijke ontwikkelingsproblemen.

Ouders worden altijd op de hoogte gesteld van de gehouden observaties. De observatie wordt met hen besproken. Als organisatie hebben wij de rol ouders te adviseren en te ondersteunen. Wanneer het nodig is of daar behoefte aan is kunnen wij ouders doorverwijzen naar een passende externe organisatie. De keuze in de te nemen stappen is aan de ouders. Vanuit het welbevinden van het kind in de BSO blijven de pedagogische medewerkers nauw betrokken en in gesprek met de ouders.

Signaleren en doorverwijzen

Als het gaat om bijzonderheden in het gedrag en of ontwikkeling van kinderen zoals hierboven omschreven, maken we bij het doorverwijzen gebruik van de Sociale Kaart. Hierop staan de organisaties vermeld met telefoonnummer en adres waar er mogelijk hulp gezocht kan worden. Wanneer er bijzonderheden in de ontwikkeling of het welzijn van het kind gesignaleerd worden, dan is onze werkwijze als volgt:

Wanneer er bijzonderheden gesignaleerd worden dan wordt dat in eerste instantie bijgehouden in een logboek, zodat hier bij vragen van ouders en of instanties naar terugverwezen kan worden. Wanneer blijkt dat er sprake is van een patroon worden eventuele vervolgstappen gezet.

Wanneer het gaat om (langdurig) ongewenst gedrag wordt het gesprek met ouder(s) en het kind aangegaan. Hierbij worden duidelijke afspraken gemaakt over de normen en waarden binnen Sport BSO Fitkids.

Ondersteuning signaleren en doorverwijzen

Pedagogisch medewerkers ontvangen werkbegeleiding en training ter bevordering van het bewust in contact zijn met de kinderen (pedagogische visie) en het leren herkennen van signalen van bijzonderheden in de ontwikkeling en het welzijn van de kinderen.

Bijscholing en informatie uitwisseling met pedagogisch medewerkers

De pedagogische medewerkers ontvangen dagelijks coaching en werkbegeleiding als deskundigheidsbevordering. Daarnaast worden zij door middel van pedagogische training in de visie ondersteund bij hun vragen uit de dagelijkse praktijk.

Pedagogisch medewerkers worden geïnformeerd over beleid/visie en gebruik formulieren etc. via mail en tijdens de werkoverleggen die we minimaal 3 keer per jaar houden.

Pedagogisch beleidsmedewerker/ Pedagogisch coach

Volgens de wet IKK (Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang) is het verplicht dat op alle kinderopvangorganisaties gewerkt wordt aan het coachen van pedagogisch medewerkers in de praktijk en het bijwerken en in de praktijk brengen van het pedagogisch beleid. Er is een minimaal aantal uren per jaar vastgesteld voor het werken aan het pedagogisch beleid en een minimaal aantal uren per jaar voor het coachen van de pedagogisch medewerkers.

Hiervoor is een rekenformule opgesteld: (50 uur x het aantal LRK-nummers = aantal beleidsuren) + (10 uur x aantal fte beroepskrachten= aantal coachuren).

Het daadwerkelijk aantal coachingsuren per medewerker, de nadere invulling en werkwijze van de coaching is niet vastgelegd in de wet- en regelgeving en kan per kinderopvangondernemer en pedagogisch medewerker verschillen.

Wij hebben ervoor gekozen om de pedagogisch beleidsmedewerker/ coach af te nemen bij Casa4 Ondernemen in Kinderopvang. Casa4 biedt een hbo-geschoolde medewerker die beide

functies vervult: pedagogisch beleidsmedewerker en pedagogisch coach. Vanuit Casa4 worden wij gecoacht in onze pedagogische visie, welke beschreven staat in dit pedagogisch beleid.

Het aantal uren PB/PC voor Sport BSO Fitkids:

1 LRK-nummers 1 x 50 uur = 50 uur pedagogisch beleid) + (2 x 0,56 FTE = 1,12 FTE totaal x 10 uur = 11,2 uur pedagogisch coach) = Totaal 61,2 uren PBC.

Hieronder staat kort beschreven op welke wijze Casa4 invulling geeft aan de wet IKK. Voor een uitgebreide beschrijving hiervan en voor de urenverantwoording, verwijzen wij naar document: F 342 Jaaroverzicht PBC.

Invulling uren pedagogisch beleidsmedewerker (PB) Casa4:

- Het aanpassen, bijwerken en actueel houden van het pedagogisch beleid.
- Het ontwikkelen van het pedagogisch beleid en de vertaalslag maken naar de praktijk = bewustwording realiseren op pedagogische praktijk volgens het pedagogisch beleid binnen de organisatie.
- Tijdens teamtrainingen op locatie maakt Casa4 de pedagogisch medewerkers bewust van pedagogische thema's waarbij de volgende opvoedingsdoelen onder de aandacht komen: 1) Emotionele veiligheid, 2) Persoonlijke competentie en 4) Normen en waarden eigen maken.
- Daarnaast biedt Casa4 kennis voor het implementeren/toepassen van het pedagogisch beleidsplan in de praktijk.

Invulling uren pedagogisch coach (PC) Casa4:

- Ondersteunen en begeleiden met als doel het verhogen van de pedagogische kwaliteit van de dienstverlening/ werkzaamheden ofwel het pedagogisch handelen van de pedagogisch medewerker. Doormiddel van coaching op de groep en Video Interactie Begeleiding (VIB) coacht de pedagogisch coach van Casa4 de pedagogisch medewerkers in de praktijk.
- Naar aanleiding van het besproken thema van de teamtraining (PB) ontvangen de pedagogisch medewerkers een observatieformulier passend bij het thema om in de praktijk bewust naar het kind te kijken.
- Ondersteunen bij het op de juiste wijze uitvoeren van het pedagogisch beleid in de praktijk. Tijdens coaching on the job maakt de coach van Casa4 de pedagogisch medewerkers bewust van de inhoud van het pedagogisch beleid en spiegelt deze inhoud met de waargenomen pedagogische handelingen.
- In het coachen van de pedagogisch medewerkers hanteert de coach de volgende methoden om de bewustwording op het pedagogisch handelen te ondersteunen: 6 interactievaardigheden voor een stimulerende omgeving en 9 contactprincipes van de pedagogisch medewerker.
- Door aan te sluiten bij de huidige situatie en de hulpvraag van de pedagogisch medewerker levert de coach van Casa4 een bijdrage aan de professionalisering en de ontwikkeling van de pedagogisch medewerker.

Thema 1: Omgaan met gevoelens, huilen en hechting

De theorie in het kort:

Hoe wij handelen bij de uiting van gevoelens en huilen van kinderen:

- Wij zorgen dat wij *sensitief* en *responsief* reageren op het kind.
Sensitiviteit betekent het aanvoelen van een kind, het kind erkenning geven en nabij zijn.
Responsiviteit betekent snel en adequaat (passend) op het kind reageren.
- Wij onderzoeken de oorzaak van het gevoel/ het huilen en wij sluiten aan bij het kind.
Oorzaak 1 van huilen: uiting van behoefte (slaap/voeding/individuele aandacht etc.).
Oorzaak 2 van huilen: opgekropte gevoelens (boosheid, frustratie, verdriet, stress etc.).
- Wij geven het kind de gelegenheid om het gevoel te doorleven en ontladen. Wij kunnen en willen het gevoel niet oplossen of stoppen. Wij accepteren en erkennen het gevoel van het kind. Door te benoemen dat het kind mag huilen, zeggen wij namelijk: 'Ik accepteer en erken dat je je nu voelt zoals je je voelt', en daarmee: 'Ik accepteer jou, alles van jou mag er zijn'.

Dat betekent dat wij in de praktijk als volgt handelen (per leeftijd gedifferentieerd):

BSO:

- **4 – 12 jaar:** Een kind van 6 jaar is net aangekomen op de BSO. We zien aan de lichaamshouding van het kind dat hij/zij ergens mee zit. We nemen de tijd voor het kind om er samen over te praten. We benoemen wat we zien: *Ik zie aan jou dat er iets is, klopt dat? Ik ben er voor jou, wil je erover praten?* Wanneer het kind aangeeft erover te willen praten dan gaan we met het kind in gesprek. Wanneer het kind dit niet wil dan vragen we aan het kind waar het wel behoefte aan heeft. We respecteren de authenticiteit (eigenheid) van het kind en sluiten hierbij aan.

Pedagogiek:

- Korzach: Het kind heeft het recht om te mogen zijn zoals het is. Elk afzonderlijk kind is een geheim en alleen het kind kan ons dat geheim leren kennen.
Dit kunnen we doen door mee te gaan met de wereld van het kind en door dichtbij het kind te durven komen, gevoel te benoemen en echt te laten doorleven.
- Malaguzzi: De pedagogische houding is gericht op het heel goed luisteren naar en observeren van kinderen.
- Solter: Kinderen zelf laten aangeven waar ze behoefte aan hebben en gebruik daarbij geen dwang.

Thema 2: Liefdevol begrenzen

De theorie in het kort:

Er zijn drie hoofdredenen van (ongewenst) gedrag:

1. Het kind probeert een onvervulde behoefte te uiten.
2. Het kind mist informatie of de informatie is onduidelijk.
3. Het kind heeft last van pijnlijke opgekropte gevoelens.

Wij begeleiden de kinderen door hen liefdevol te begrenzen:

- Wij benaderen het kind neutraal.
- Wij luisteren uitgebreid en actief naar het kind om erachter te komen wat de behoefte is.
- Wij verwoorden daarbij de behoefte en/of het gevoel van het kind.
- Wij laten het kind onze acceptatie voelen.
- Wij gebruiken de ik-boodschap. Zonder beschuldigingen, boosheid, afwijzing of commando/bevel.
- Wij benoemen naar het kind wat wij verwachten en/of graag willen zien.

- Wij geven het kind een alternatief, wat het wel mag/kan doen.

Dat betekent dat wij in de praktijk als volgt handelen (per leeftijd gedifferentieerd):

BSO:

- **4 – 12 jaar:** Een meisje (Kim) van 8 jaar wil graag alleen maar met 1 ander meisje (Rianne) spelen. Wanneer meisje (Rianne) aangeeft dat zij ook met de andere kinderen wil spelen wordt meisje (Kim) heel boos en verdrietig. *We gaan in gesprek met Meisje (Kim): We zien en horen dat je nu alleen met Rianne wil spelen, klopt dat? Heb je misschien vanochtend al een plannetje bedacht wat je samen met Rianne wilde doen vanmiddag bij de BSO? Hebben jullie dat samen afgesproken op school? Na een rust moment waar emoties er mogen zijn en dit ook benoemen, kan je de meisjes bij elkaar brengen en verder uitvragen hoe de meisjes dit samen kunnen oplossen.*

Pedagogiek:

- Pikler: Een kind wil zoveel mogelijk autonomie ervaren: Dit kun je doen door het kind zoveel mogelijk te betrekken bij alle situaties en dus actief mee te laten doen.
- Catherine Delsing: De pedagogisch medewerker kan 6 interactievaardigheden inzetten:

Emotionele ondersteuning:	Educatieve ondersteuning:
1) Sensitieve responsiviteit: <i>Veilige basis vormen en erkennen van gevoelens</i>	4) Praten, luisteren en uitleggen: <i>In dialoog gaan met het kind</i>
2) Respect en autonomie: <i>Oog voor het individu</i> <i>Oog voor behoefte aan zelfsturing</i>	5) Ontwikkelingsstimulering: <i>Motorische ontwikkeling</i> <i>Cognitieve ontwikkeling</i> <i>Creatieve ontwikkeling</i>
3) Structureren en grenzen stellen: <i>Liefdevol begrenzen</i> <i>Basale regels aangeven</i>	6) Interactiebegeleiding: <i>Begeiden van sociale interacties tussen kinderen</i>

Ondersteuning door andere volwassenen

De mogelijkheid bestaat dat wij gebruik maken van de ondersteuning van vrijwillig(st)ers/ ouders. Zij kunnen de pedagogische medewerkers ondersteunen bij bijvoorbeeld het eetmoment of ander activiteiten/uitstapjes. Alle VOG's van de medewerkers zijn gekoppeld aan onze organisatie in het personenregister Kinderopvang.

Stagiaires en inzet anders gekwalificeerden

Bij inzet van een pedagogisch medewerker in opleiding wordt er rekening gehouden met de opleidingsfase en leerjaar waarin zij zich op dat moment bevindt, overeenkomstig de voorwaarden van de CAO Kinderopvang. Wanneer er stagiaires worden begeleid in de organisatie worden deze gekoppeld aan een "vaste stagebegeleider", de stagiaire wordt altijd boventallig ingezet. De taken en verantwoordelijkheden en de begeleiding daarbij staan beschreven op het formulier: F 138 Schema begeleiding stagiaires.

Bij de BSO kunnen we gebruik maken van anders gekwalificeerden volgens de richtlijnen van de CAO Kinderopvang.

Alleen in het gebouw

Tijdens openingstijden is er altijd een achterwacht telefonisch bereikbaar en binnen 15 minuten aanwezig in geval van een calamiteit. Dit zijn Jan – Willem en Henrita Pol

De kaders van de 3 uursregeling

Bij Sport BSO Fitkids wordt er bij de BSO tijdens schoolweken niet afgeweken van de BKR.

Bij Sport BSO Fitkids wordt er in de BSO tijdens de vakantiedagen volgens de onderstaande tijden. Mogelijk maximaal 3 uur in totaal afgeweken van de BKR.

- Per basisgroep werken we met maximaal 2 Pedagogisch medewerkers.
- Er wordt mogelijk afgeweken van de BKR in de ochtenduren tijdens de brengmomenten. Dit kan omdat niet alle kinderen tegelijk worden gebracht.
- In de pauze van de medewerkers blijft er 1 vast gezicht bij de groep kinderen van de BSO.
- We werken met open en sluitdiensten zodat we de vakantiedag inhoudelijk kunnen overdragen aan de ouders. Medewerkers zien de kinderen de hele dag tijdens de vakantie periode

Binnen deze tijden werken we met minimaal de helft van het aantal vereiste medewerkers volgens de beroepskracht-ratio/BKR. We plannen de medewerkers in volgens de rekentool op www.1ratio.nl

Buiten de bovengenoemde tijden wijken we niet af van de BKR.

Bespreek cultuur in de organisatie

Wij (willen) leren van elkaar, over hoe wij denken, handelen en bewust contact maken vanuit de visie. Wij willen elkaar stimuleren in leren. In een positieve sfeer kunnen wij elkaar aanspreken om bewustwording te creëren. Wij staan open voor elkaars ideeën. Luisteren is een kwaliteit.

Wij zijn daarbij:

- * open en eerlijk
- * proactief
- * geïnteresseerd in kinderen en ouders
- * geïnteresseerd in elkaar
- * gericht op de dienstverlening
- * praktisch
- * spreken vanuit de ik-boodschap

Informatie-uitwisseling met ouders

Aan het eind van elke dag vindt er een overdracht plaats. Hierin worden de (bijzondere) gebeurtenissen van de dag besproken. Ook is dit het moment waar er ruimte is voor eventuele vragen vanuit ouder of medewerker.

Eens per maand wordt een nieuwsbrief verstuurd via KOV-net. Hierin staat belangrijke informatie en eventuele veranderingen die doorgevoerd gaan worden.

De oudercommissie

Direct na de start van de BSO zal er actief gezocht worden naar ouders om zich bij de oudercommissie aan te sluiten. Dit zal met name mondeling gebeuren, maar ook via de nieuwsbrief die 4 keer per jaar met ouders gecommuniceerd wordt.

De oudercommissie adviseert de organisatie (in de wet en de meeste reglementen 'houder' genoemd) over het beleid ten aanzien van:

- * de uitvoering van het bieden van verantwoorde kinderopvang
- * voeding, opvoeding, veiligheid en gezondheid;
- * openingstijden;
- * spel- en ontwikkelingsactiviteiten;
- * klachten en klachtenregeling;
- * de prijs van kinderopvang.

Reglementen

De leden van de oudercommissie worden gekozen uit en door de ouders waarvan een kind door de betreffende organisatie opgevangen wordt. In de praktijk zijn er meestal minder kandidaten dan zetels en worden de oudercommissieleden zonder verkiezingen benoemd. De bevoegdheden en facilitering (budget, ondersteuning) van de oudercommissie worden vastgelegd in een reglement. Er zijn modelreglementen opgesteld door BOink (belangenvereniging voor ouders) en de Brancheorganisatie Kinderopvang waarvan wij gebruik maken.

Werkwijze

De oudercommissie kan zelf bepalen hoe ze haar adviestaken uitvoert. Vaak gebeurt dat in bijeenkomsten, waarin de leden met elkaar en met de leidinggevende van de organisatie onderwerpen bespreken. De oudercommissie kan ook bepaalde functies verdelen onder de oudercommissieleden, zoals voorzitter, secretaris en penningmeester. Daarnaast zetten individuele leden zich vaak per thema of activiteit in om de nodige taken uit te voeren. De werkwijze van de oudercommissie wordt door de oudercommissie vastgelegd in een huishoudelijk reglement.

Ondersteuning Oudercommissies

De oudercommissie kan gebruik maken van verschillende vormen van ondersteuning en advies omtrent oudermedezeggenschap.

Ouderraadpleging

Wanneer er nog geen oudercommissie is gevormd maken we gebruik van ouderraadpleging.

We vragen ouders deel te nemen aan de OC via de nieuwsbrief.

We volgen het stappenplan van de ouder raadpleging en informeren ouders via KOVnet of per mail bij wijzigingen/aanpassingen in ieder geval in onderstaande items:

- * de uitvoering van het bieden van verantwoorde kinderopvang
- * voeding, opvoeding, veiligheid en gezondheid;
- * openingstijden;
- * spel- en ontwikkelingsactiviteiten;
- * klachten en klachtenregeling;
- * de prijs van kinderopvang

Ouders worden uitgenodigd te reageren/te adviseren op de wijzigingen/aanpassingen en deze reacties worden met alle ouders gedeeld. Bij mogelijke bezwaren onderbouwen we wat de reden is van afwijken van het advies en wat het genomen besluit is en informeren alle ouders hierover.

Overige informatie

Overige belangrijke informatie naar ouders staat beschreven op onze website

www.sportbsofitkids.nl . Deze site zal klaar zijn ten tijde van de opening. Hier staan zaken als de wijze van inschrijving, betaling en opzegging, openingstijden, contactmomenten met ouders, afname van extra dagdelen en ruilen zijn mogelijk in overleg, voeding, wat ouders zelf meenemen, verjaardagen, ziekte of verhindering, vakanties, Ouderrecht, oudercommissie en klachtenprocedure, ook staat hierin vermeld waar ouders voor vragen terecht kunnen. Dit soort zaken worden dan ook niet in ons pedagogisch beleid opgenomen.

Pedagogische Visie

Bij het tot stand komen van onze pedagogische visie hebben wij gebruik gemaakt van gedachtegoed van meerdere filosofen en pedagogen zoals Malaguzzi, Korczak, Solter, Pikler, Gordon en Riksen-Walraven. Zij kunnen gezien worden als pedagogische inspiratiebronnen. Deze pedagogische visie & beleid is ontwikkeld in samenwerking met Catherine Delsing, Orthopedagoog, waar Casa4 mee samenwerkt. Ook haar gedachtegoed kan gezien worden als inspiratiebron. Casa4 en Catherine Delsing bieden de Ondernemers en medewerkers training in de pedagogische visie.

Vanuit de bovengenoemde inspiratiebronnen is de volgende pedagogische visie ontstaan:

Het bewust contact maken met en professioneel gericht zijn op het kind, de ouder, de medewerker (het individu). Neutraal en gericht op alle aspecten van de ontwikkeling. Deze evenwichtige liefdevolle benadering draagt bij aan het bevorderen van het basisvertrouwen. Wanneer kinderen geboren worden gaan we uit van een basisvertrouwen* van 70%, de resterende 30% volgt tijdens de ontwikkeling en de groei na de geboorte.

Deze pedagogische visie sluit goed aan bij een ieder die het belangrijk vindt dat kinderen zich ontwikkelen tot mensen met liefde voor en in verbinding met zichzelf, met de anderen, met de natuur in een multiculturele samenleving. Het pedagogisch handelen is gebaseerd op het volledig mens mogen zijn*.

Wij willen kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit doen we door de ontwikkeling en belevingswereld van het kind te volgen en hierop aan te sluiten door het aanbieden van ervaringen die bij het kind passen en het kind verrijken. Hierbij wordt het kind **Respectvol**, **Ruimtelijk**, **Individueel** en **Neutraal**, zonder oordeel, liefdevol benaderd (benadering volgens de RRIN).

De *pedagogische visie* van Casa4 berust op vier pijlers (de RRIN):

*Een **Respectvolle** benadering naar elkaar.*

We benaderen kinderen respectvol vanuit de belevingswereld van het kind. Wij hebben oog voor de eigenheid en individualiteit van het kind. Naast individueel contact begeleiden we het kind in de omgang met volwassenen en andere kinderen. Wij noemen dit het *actief volgend begeleiden in dialoog*: we leren kinderen zelf te leren. We willen oog hebben voor detail, respect voor elkaar en de dingen om ons heen en voor de natuur.

*Een **Ruimtelijke** benadering in fysieke en psychische zin.*

We gaan er van uit dat iedereen door ruimte om zich heen zich kan ontwikkelen. Daarom bieden we verschillende ingerichte ruimten waar diverse activiteiten gedaan kunnen worden. Wij geven kinderen de mogelijkheid zich breed te ontwikkelen. We zorgen voor ruimte, voor creatieve experimenten en het opdoen van nieuwe ervaringen. Nieuwe ervaringen die aansluiten bij de

ontwikkelingen van het kind.

Een Individuele benadering.

Ieder mens is uniek. We luisteren echt naar elkaar, we nemen elkaar serieus en we gaan in op een vraag. We geven kinderen de mogelijkheid vaardigheden te ontwikkelen en ervaringen op te doen die aansluiten bij hun eigen belangstelling.

Een Neutrale benadering.

Een neutraal (zonder oordeel) benadering is de basis van de hele ontwikkeling. Daarom vinden we het belangrijk om te signaleren en op te merken: wat vraagt dit kind van mij als opvoeder; hoe kan ik hier op een liefdevolle doch neutrale manier mee omgaan. We gaan daarbij uiteraard ook uit van een oordeel loze houding tegenover onze veelkleurige samenleving. Wij bieden de kinderen emotionele veiligheid, vertrouwen en ruimte. Hierdoor krijgen de kinderen de mogelijkheid, en worden ze gestimuleerd te groeien naar zelfstandigheid (autonomie) en sociale verantwoordelijkheid. Tevens leren ze hiermee respect te hebben voor zichzelf, elkaar en de omgeving.

De vier pijlers vragen een actieve liefdevolle houding van pedagogische medewerkers naar kinderen. De relatie tussen pedagogisch medewerker en kind kent een aantal regels die als basis gehanteerd worden. Deze vuistregels zijn de vertaling van de hieronder beschreven uitgangspunten in de houding en omgang met kinderen. Het kind krijgt onvoorwaardelijk steun en vertrouwen van de pedagogisch medewerkers die voor het kind zorgt.

Dat betekent:

- Dat we elk kind onvoorwaardelijk en liefdevol accepteren zoals het is,
- Dat we vanuit deze acceptatie bewust kijken naar het kind met de vraag: wat kan ik als pedagogisch medewerker dit kind aanbieden zodat het zich verder kan ontwikkelen,
- Dat we ingaan op vragen/signalen van kinderen (onaangepast gedrag zien wij als signaal) en daarmee het kind serieus nemen,
- Dat een kind altijd de gelegenheid krijgt om terug te vallen op een volwassene (er is altijd nabijheid van een volwassene bij een kind),
- Dat een kind nooit geïsoleerd mag worden,
- Dat niets als dwangmiddel gebruikt mag worden,
- Dat een kind niet door een ander kind (of een groep kinderen) gepest of gekleineerd wordt.

Wij vragen van pedagogische medewerkers een actieve instelling om deze regels na te leven volgens onderstaande uitgangspunten.

- Bewust contact maken met de ander
- Bewust (kinderen) zien en gezien worden
- Bewust horen en gehoord worden
- Bewust volgen en gevolgd worden
- Bewust stimuleren en gestimuleerd worden
- Bewust begrenzen en begrensd worden
- Bewust respecteren en gerespecteerd worden
- Bewust accepteren en geaccepteerd worden
- Bewust erkennen en erkend worden

- Bewust veiligheid en geborgenheid bieden, zich veilig en geborgen voelen

Basisvertrouwen*

We gaan bij het basisvertrouwen uit van de 7 levensbehoeften van de mens, deze zijn;

<i>Bij volwassenen</i>	<i>Bij kinderen</i>
Emotionele binding	Liefde
Waardering	Trots
Veiligheid	Veiligheid
Fysiologische behoefte	Mijn lijf
Kerntransformatie	Ik ben mezelf
Kennis	Ik weet
Zelfontplooiing	Ik groei

Het is noodzakelijk dat kinderen erop kunnen vertrouwen dat hun ouders beschikbaar zijn als ze hulp nodig hebben. En nog belangrijker hierbij is dat ouders de juiste signalen afgeven naar hun kind(eren). Denk daarbij aan:

- * ik ben er voor je vanuit onvoorwaardelijke liefde
- * ik zie je
- * ik doe wat ik zeg
- * ik bied veiligheid en begrenzing

Optimale zorgeloze ontwikkeling

Zijn de levensbehoeftes in balans, dan heeft het kind een stevig basisvertrouwen. We praten veel met de kinderen, we benoemen wat we doen en we leggen alles wat we doen uit. Dit bevordert een optimale zorgeloze ontwikkeling. Ieder kind wordt bewust gezien en gewaardeerd. We kijken en handelen liefdevol, zonder oordeel. We volgen de behoeftes van ieder kind. Hierdoor wordt hun basisvertrouwen ontwikkelt en versterkt. Ieder kind kan en mag zijn wie hij of zij is.

*** Volledig mens mogen zijn**

Wanneer de mens de mogelijkheid heeft tot individuele groei en ontwikkeling zal de kwaliteit en de kracht van deze persoon optimaal tot uiting kunnen komen in een groep. Dit is een waardevolle aanvulling op sociaal gebied. Het individu is krachtig en dus samen sterk. Het ontwikkelen en bevorderen van de persoonlijke en sociale competentie.

In de hierboven genoemde uitgangspunten zijn de elementen op het gebied van de natuurbeleving en omgang met dieren ingebed en dus absoluut onmisbaar voor de optimale ontwikkeling van kinderen.

De ontwikkeling van kinderen van 4 tot 13 jaar

Ineens gaat het allemaal heel snel. Een kind groeit uit van een kleuter tot een schoolkind en dat gaat gepaard met een hele snelle ontwikkeling op alle verschillende ontwikkelingsgebieden. Want er zit een heel groot verschil tussen een 4-jarig kind dat net naar de basisschool gaat en een 12-13 jarig kind dat de basisschool alweer verlaat.

Op de Sport BSO Fitkids beïnvloedt de pedagogisch medewerker deze ontwikkeling van het kind “positief” door er voor te zorgen dat het kind zich thuis voelt. Vanuit deze “positieve” sfeer kan het kind zijn natuurlijke behoefte en nieuwsgierigheid aanwenden om zijn eigen mogelijkheden verder te ontwikkelen. Zo komt het kind tot nog meer zelfstandigheid en zelfredzaamheid (autonomie). Voorwaarde hiervoor is dat een kind zich veilig en vertrouwd voelt en weet dat de volwassene beschikbaar en nabij is wanneer het kind deze nodig heeft. Daardoor krijgt het kind zelfvertrouwen en respect, wat kan leiden tot een optimale ontwikkeling in de verschillende ontwikkelingsgebieden:

Lichamelijke ontwikkeling

Binnen de lichamelijke ontwikkeling brengen we het volgende onderscheid aan:

- ✓ Grove en fijne motoriek
- ✓ Seksuele ontwikkeling

Motoriek

Belangrijk is de ontwikkeling van de grove motoriek. Kinderen kunnen niet lang stil zitten (moeten dat op school ook al de hele dag), daarom bieden we ook voldoende bewegingsmogelijkheden. De grove motoriek loopt altijd vooruit op de fijne motoriek. Rond het vijfde jaar gaat ook de fijne motoriek heel hard vooruit. Ze hoeven steeds minder geholpen te worden bij het spelen, eten en aankleden. Rond een jaar of 7 hebben de kinderen de meeste motorische vaardigheden wel onder de knie. De vaardigheden die ze daarna leren hebben meer te maken met een toenemende lichaamskracht en veranderende lichaamsverhoudingen dan met de ontwikkeling van de spieren.

Wanneer de puberteit intreedt (ergens tussen de 10 en 13 jaar), verandert er ineens weer heel veel in lichamelijk opzicht. Qua lengte (bijvoorbeeld slungeligheid), vormen (meisjes krijgen borsten, worden ongesteld etc.), beharing etc. Kinderen kunnen hierdoor futloos en humeurig worden en weten zich vaak geen raad met hun lichaam en gevoelens.

Seksuele ontwikkeling

Onder seksualiteit kun je alle gevoelens en gedragingen verstaan die te maken hebben met je eigen lichaam en dat van een ander. Dit veroorzaakt speciale (opgewonden, prettige) gevoelens bij jezelf en bij de ander.

Kinderen komen dagelijks, via de media, ervaringen thuis of op straat in aanraking met positieve en negatieve aspecten van relaties en seksualiteit. Logisch dat ze daar op een gegeven moment ook over gaan praten en er vragen over gaan stellen. Maar daar moet dan wel ruimte voor zijn en er moet geen taboe op dit onderwerp liggen.

Daarnaast vraagt ook de ontwikkeling van de eigen seksualiteit van kinderen aandacht. Een goede begeleiding en stimulering kan voorkomen dat kinderen moeite krijgen met de eigen

seksualiteitsbeleving, met hun zelfbeeld, en met hun vermogen intieme relaties met anderen aan te gaan.

Seksualiteit is voor kinderen een normaal onderdeel van het leven. Daardoor stellen ze over seksualiteit net zo gemakkelijk vragen als over een ander onderwerp dat ze op dat moment interesseert. Je ziet dat seksualiteit pas beladen voor kinderen wordt door de negatieve reacties van volwassenen. Door uit te leggen en wat de reden is dat iets niet mag maak je er geen taboe van.

Jonge kinderen uiten zich veel met hun lichaam en hebben een grote behoefte aan knuffelen en geknuffeld worden. Langzaam wordt het hen duidelijk dat ze een jongen of een meisje zijn, wat nieuwsgierigheid met zich meebrengt naar de lichamen van anderen. Ook blijkt in hun spel dat ze zich steeds meer gaan bezig houden met sekserollen en dat ze zich hierbij oriënteren op het rolgedrag van volwassenen (vadertje-moedertje). Langzamerhand ontwikkelen ze ook een bepaald schaamtegevoel. Daarnaast gebruiken ze graag vieze woorden en schuttingtaal.

Naarmate het schoolkind ouder wordt zal hij of zij zich steeds meer gaan identificeren met de eigen sekse. Soms betekent dit ook dat ze zich gaan afzetten tegen de andere sekse. Deze voortgaande ontwikkeling brengt vaak een rijke fantasie over seks van volwassenen met zich mee. Vies, eng en stiekem zijn reuze spannend.

Emotionele ontwikkeling

Als gevolg van een toenemend ik-besef worden kinderen zich bewust van de eigen kwetsbaarheid. Door kinderen de gelegenheid te geven gevoelens en gedachten te uiten, er met elkaar over te praten, leren ze met hun eigen gevoelens en gedachten om te gaan.

Kleuters zijn meestal nog te zeer op zichzelf gericht om zich in te kunnen leven in anderen. Ze gaan ervan uit dat de ander net zo denkt en voelt als zij. Voor kinderen van 4 tot ca. 6 jaar speelt fantasiespel een belangrijke rol. Hiermee kan het kind oefenen om met emoties om te gaan.

Wanneer kinderen ouder worden gaan ze steeds nadrukkelijker reflecteren op zichzelf: mogelijkheden, beperkingen, kenmerken, wensen, gevoelens en eigenschappen.

Aanvankelijk zijn stemmingswisselingen nog heel gewoon, maar langzamerhand worden kinderen evenwichtiger. Ze leren steeds beter rekening te houden met de ander. Soms ontstaat de neiging stoer te doen of indruk te maken, dit alles heeft te maken met het verwerven van een plaats of status binnen een groep.

Zodra de kinderen de pubertijd naderen verandert er, naast lichamelijke veranderingen, ook heel wat op het hormonale vlak. Dit zorgt vaak voor een tijdelijke emotionele instabiliteit en verminderd zelfvertrouwen. Hierdoor is extra aandacht gewenst voor het zelfbeeld en het omgaan met verschillende gevoelens.

Het is belangrijk te werken aan zelfvertrouwen. Een kind dat zelfvertrouwen heeft, is minder snel van slag en kan op een gezonde manier met zijn emoties omgaan.

Sociale ontwikkeling

Een kleuter is een heel sociaal wezen en zoekt vaak geborgenheid. Hij is nog erg afhankelijk van volwassenen en hangt vaak aan bepaalde personen.

Vanaf 4 jaar begint de sociale oriëntatie. Kinderen leren luisteren naar elkaar, kunnen wachten op elkaar, vertellen over eigen ervaringen, gaan samenwerken en leren geven en nemen.

Vanaf een jaar of 6 richt een kind zich al steeds minder op zichzelf en steeds meer op anderen. Ze krijgen vriendjes, worden zelfstandiger en leren zich aan afspraken te houden. Ze ontwikkelen een positief en negatief zelfbeeld. Heel belangrijk hierbij is of hij/zij zich in de groep geaccepteerd voelt. Kinderen willen er graag bij horen en zich geborgen voelen. De groep geeft ook een bepaalde druk, die soms groot kan zijn.

Ook conflicten zijn aan de orde van de dag. Door de voortgaande sociale ontwikkeling wordt

een belangrijke vooruitgang geboekt in het leren omgaan met conflicten. Deze vooruitgang is mogelijk omdat kinderen in toenemende mate in staat zijn zich te verplaatsen in de gevoelens, wensen, opvattingen en de situatie van anderen (het kind ontwikkelt empathie). Vanaf een jaar of 9 beschikt een kind over het sociale begrip en de sociale vaardigheden die noodzakelijk zijn om zich in de maatschappij te kunnen handhaven. Naarmate het kind ouder wordt zal het steeds meer een toenemende behoefte hebben aan zelfstandigheid, privacy, een eigen mening en verantwoordelijkheid.

Cognitieve ontwikkeling

Op school leert het kind een aantal nieuwe vaardigheden zoals: lezen, spellen, schrijven en rekenen. Voordat een kind deze zaken kan leren, moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Het kind beschikt steeds meer over eigenschappen zoals zich kunnen concentreren, kunnen luisteren, voldoende taalschat en het kunnen analyseren. In de eerste levensjaren wordt hiervoor al een basis gelegd. Op school leert een kind in toenemende mate zelfstandig taken uit te voeren en problemen zelf op te lossen. Omdat kinderen op school heel erg bezig zijn met het “leren”, is er juist op de BSO tijd en ruimte om te ontspannen.

Taalontwikkeling

Een kind van 4 jaar kan bijna altijd al verstaanbaar spreken. Woorden worden steeds beter uitgesproken en zinnen worden steeds ingewikkelder.

In deze leeftijdsfase gaat het kind ook beseft krijgen dat het door de taal achter bepaalde dingen kan komen door veel te vragen. Kinderen beginnen vaak met het schrijven van hun naam, deze ontwikkeling verloopt heel snel. Aan het eind van groep 3 kunnen kinderen vaak al behoorlijk lezen en ook al veel schrijven.

Overige aspecten m.b.t. de ontwikkeling

Persoonlijkheidsontwikkeling

Kinderen van 4 jaar zijn nog steeds bezig met de ontwikkeling van de psychische onafhankelijkheid. Het kind begint te beseffen wat wel en wat niet mag.

Het innerlijk geweten begint vorm te krijgen, het komt in de plaats van het geweten van de ouders. Hierbij is het belangrijk dat het kind begeleiding krijgt; er moeten duidelijke grenzen zijn.

Een kind van 4 weet ondertussen tot welke geslacht hij behoort en ontwikkelt het vermogen om buiten het eigen ik te treden, om zich in een ander in te leven.

Kinderen vanaf 6 jaar richten zich steeds meer op de buitenwereld. Ze leven in de realiteit en beseffen dat er een verschil is tussen wat je denkt en wat je voelt. Ze realiseren zich steeds meer dat een ander kind of een volwassene andere gevoelens heeft, andere gedachten, andere ervaringen en andere mogelijkheden.

Een kind gaat zich vergelijken met een ander en zijn eigen persoonlijkheid tekent zich daarbij steeds duidelijker af. Zelfkennis komt tot stand door het beeld dat anderen hem voorhouden, maar dromen en fantasieën dragen ook bij aan het zelfbeeld. De reacties uit de omgeving hebben invloed op dit proces. Het is belangrijk om dingen die een kind goed kan te benadrukken, hiermee versterkt je zijn persoonlijkheid. Kinderen met een andere culturele achtergrond moeten respect voelen voor hun eigen cultuur.

Vanaf een jaar of 9 is het geweten een deel van de persoonlijkheid geworden en een kind houdt zich aan de gangbare normen en waarden.

Eigenwaarde

Belangrijk in deze fase is het gevoel van eigenwaarde. Elk kind vindt het leuk om complimenten te krijgen, erbij te horen en anderen te helpen. Hij wil laten weten wat hij

waard is. Er ontstaat langzamerhand verantwoordelijkheidsbesef. Een kind leert stap voor stap zijn verantwoordelijkheid te dragen.

Het volgen van de ontwikkeling

Pedagogisch medewerkers proberen een goed beeld te krijgen van de kinderen door hen te observeren, regelmatig en op verschillende momenten. Hierbij komen de verschillende ontwikkelingsgebieden aan bod. Dagelijks wordt er een goede overdracht met ouders gedaan, waarin dit soort zaken ook aan bod kunnen komen.

Opvallend gedrag

Wanneer er iets opvalt aan een kind dan wordt dit in eerste instantie door de pedagogisch medewerkers (in de meeste gevallen de mentor) met ouders besproken, zo kunnen we nagaan of er niet iets anders met het kind aan de hand is. Daarnaast wordt het kind ook besproken in het teamoverleg, tijdens de kindbesprekingen. Pedagogisch medewerkers kunnen ook de hulp inroepen van de leidinggevende.

Als de ouders zelf vragen of twijfels hebben over de ontwikkeling van hun kind kunnen ze dit ook bespreken met de pedagogisch medewerkers en zo nodig kan er hulp ingeschakeld worden. Ouders mogen ten alle tijden een gesprek aanvragen met de mentor van het kind. Het initiatief hiervoor ligt bij de ouders.

1. Emotionele Veiligheid

1.1 Inleiding

Zoals in het Voorwoord beschreven, willen wij kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. Dit doen we door de ontwikkeling en belevingswereld van het kind te volgen en hierop aan te sluiten door het aanbieden van ervaringen die bij het kind passen en het kind verrijken. Hierbij wordt het kind **Respectvol**, **Ruimtelijk**, **Individueel**, **Neutraal** (zonder oordeel) en liefdevol benaderd.

In dit hoofdstuk wordt de belangrijkste voorwaarde, emotionele veiligheid, uitgewerkt. De volgende hoofdstukken richten zich op de persoonlijke en sociale ontwikkeling en het omgaan met waarden en normen.

Uit onderzoek (o.a. van M. Riksen-Walraven) * is gebleken dat alleen vanuit een emotioneel veilige situatie een kind optimaal tot ontplooiing komt. Van daaruit richten kinderen zich optimaal op interacties met leeftijdsgenootjes (waarmee ze naast hun persoonlijke ook hun sociale competentie ontwikkelen) en de ruimte, inrichting en materialen (waarmee ze hun persoonlijke competentie ontwikkelen).

Een emotioneel veilige situatie wordt geboden door juiste interacties tussen pedagogisch medewerker en kind. Een sensitieve (invoelende) medewerker die ingaat op de behoefte van het kind, een goede omgang met (bekende) leeftijdsgenootjes en een omgeving die goed en veilig aanvoelt.

Bij Sport BSO Fitkids is de empathische liefdevolle pedagogisch medewerker van groot belang. Zij/hij is verreweg het meest bepalend voor het welbevinden en de ontwikkeling van kinderen in een buitenschoolse opvang. Door hun grotere sociale en cognitieve (verstandelijk) vermogen zijn de pedagogische medewerkers in staat een kind goed te begeleiden en hun het gevoel van emotionele veiligheid te geven.

Daarna komt de omgang met leeftijdsgenootjes. Door regelmatige interacties met dezelfde kinderen kan een kind neutrale relaties met leeftijdsgenootjes ontwikkelen die bijdragen tot een gevoel van veiligheid en welbevinden. De omgang met leeftijdsgenootjes is ook bevorderlijk voor de ontwikkeling op diverse gebieden (persoonlijke en sociale ontwikkeling).

De inrichting van de ruimte draagt bij aan een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij kinderen, onder meer door de beschikbaarheid van privé-plekjes en “zachte” hoeken waar kinderen zich kunnen terugtrekken, door de ruimte zo in te delen dat kinderen ongestoord kunnen spelen en door toepassingen van materialen die het geluidsniveau binnen de ruimte reduceren. De inrichting van ruimte is ook van invloed op de persoonlijke ontwikkeling (spelmateriaal) en de sociale ontwikkeling (mate van mogelijkheid voor contacten tussen kinderen).

In onderstaand hoofdstuk beschrijven we de interactie tussen pedagogisch medewerker en kind. Dit is het belangrijkste aspect van emotionele veiligheid en de basis voor alle overige ontwikkelingsmogelijkheden van kinderen. Het contact met leeftijdsgenootjes en de ruimte worden uitgewerkt bij de persoonlijke en/of sociale ontwikkeling waar deze aspecten ook invloed op hebben.

* M. Riksen-Walraven is de bron van de uiteenzetting rond de vier opvoedingsdoelen van de wet, te weten emotionele veiligheid, persoonlijke en sociale ontwikkeling en het eigen maken van

waarden en normen.

1.2 Relatie pedagogisch medewerker-kind

Wanneer we spreken over de pedagogische relatie tussen pedagogisch medewerker en kind bedoelen we een bewuste professionele relatie (2^e/3^e opvoedingssfeer), daar waar de relatie ouder-kind (1^e opvoedingssfeer) gevoelsmatiger en emotioneler is. Ouders zijn emotioneel betrokken bij hun kind. Pedagogische medewerkers zijn dat natuurlijk ook, maar hebben een meer *beroepsmatige* (bewuste) betrokkenheid tot het kind. De verantwoordelijkheid die pedagogische medewerkers hebben, is groot. Immers, een deel van de opvoeding wordt hen toevertrouwd. En het is juist deze eerste periode (vanuit de psychologie wordt gesproken over de eerste zeven levensjaren) die in de ontwikkeling als essentieel gezien wordt als *basis voor het verdere leven*.

Bij Sport BSO Fitkids is het uitgangspunt in ons werken met kinderen de visie die we hebben op het volledig mens-zijn:

De mens is een uniek wezen, in staat na te denken over zijn of haar handelen (intentioneel handelen) en tot reflectie daarop. Kinderen zijn *competent*. Ze verdienen respect in onze omgang met hen. Hieruit zijn de *vier pijlers* voortgekomen van waaruit wij kijken naar en werken met kinderen (de RRIN):

- de **R**espectvolle benadering
- de **R**uimtelijke benadering
- de **I**ndividuele benadering
- de **N**eutrale liefdevolle benadering

In dit hoofdstuk komen deze pijlers terug. Met name wat de consequenties zijn in ons handelen naar en onze omgang met kinderen, vanuit onze pedagogische visie.

1.3 Veilige gehechtheid en basisvertrouwen

Hierboven is al kort het belang aangestipt van de relatie tussen pedagogisch medewerker en kind. Wanneer het kind zich immers veilig voelt en vertrouwen heeft durft het zelfstandigheid aan, er op uit te gaan en te ontdekken. Het kind zal zich pas veilig voelen wanneer het de kans krijgt zich te hechten aan de pedagogisch medewerker. Onder een gehechtheidrelatie verstaan we een relatief duurzame relatie tussen een kind en één of meer specifieke personen met wie het kind regelmatig interacteert. De gehechtheidrelatie is voor het kind het vanzelfsprekende fundament van al zijn doen en laten. Kinderen hebben behoefte aan een voorspelbare relatie. Het is het fundament in tijden van spanning en angst. Het ontstaan van een veilige gehechtheid hangt af van de mate waarin de pedagogisch medewerker sensitief en responsief reageert naar het kind. Onder sensitiviteit verstaan we de mate waarin de pedagogisch medewerker gevoelig is voor signalen van het kind, responsiviteit is de mate waarin de pedagogisch medewerker juist reageert op signalen van het kind. Deze aandachtige omgang bevordert het zelfvertrouwen van het kind en het vertrouwen wat het kind heeft in de omgeving.

We zijn in staat om signalen waar te nemen, te interpreteren en daar prompt en adequaat op te reageren. We spelen hierbij in op de verschillende leeftijden en ontwikkelingsfases. Deze signalen kunnen lichaamstaal en emoties zijn (non-verbale communicatie). Hierbij is het luisteren en kijken naar het kind een essentiële vaardigheid. Naarmate het kind ouder wordt zal ook de verbale communicatie een steeds grotere rol gaan spelen.

Bij Sport BSO Fitkids is er de warme betrokkenheid en aandachtige omgang tussen pedagogisch medewerker en kind. Zo ontstaat er een vertrouwensband tussen pedagogisch medewerker en

kind: het kind voelt zich veilig in het contact en zo leert de pedagogisch medewerker het kind echt kennen.

Uit de theorie met betrekking tot hechting blijkt dat kinderen prima in staat zijn om stabiele relaties aan te gaan met meerdere opvoeders die als gehechtheidspersoon kunnen fungeren. We spreken dan van een verbreding van het opvoedingsmilieu. Dit betekent een verbreding van de ervaringswereld van het kind. Vanuit deze visie houden we rekening met de bezetting van de pedagogische medewerkers op de groepen.

Wenmomenten

Wanneer een kind de overstap gaat maken vanuit KDV Alles Kids wordt in overleg met ouders en de pedagogischmedewerkers van het KDV een moment gekozen waarin het kind (spontaan) even mee komt draaien. Hierbij zal altijd een pedagogisch medewerker van het KDV meekomen

1.4 Liefdevol volgend begeleiden

Uit de pedagogische visie komt naar voren dat we uitgaan van de individualiteit van het kind. Ieder kind is uniek en we respecteren die eigenheid. We benaderen kinderen respectvol vanuit de belevingswereld van het kind. Kinderen zijn competent: ze zijn in staat op hun niveau aan te geven wat goed voor ze is. Kinderen willen leren en zich ontwikkelen. We willen kinderen in de gelegenheid stellen zich in hun eigen tempo te ontwikkelen. De pedagogisch medewerker sluiten hierop aan door het aanbieden van ervaringen die passen en verrijken. De pedagogisch medewerker is daarbij voorwaardenscheppend, zij draagt ideeën en activiteiten aan die nooit het *doel op zich* mogen zijn. Belangrijk is dat je als pedagogisch medewerker de ontwikkeling en belevingswereld van het kind volgt. Je dient je als pedagogisch medewerker voortdurend de vraag te stellen "Wat vraagt dit kind nu van mij?".

Het proces dat steeds doorlopen wordt in het omgaan met kinderen omvat de volgende stappen: observeren-nadenken-handelen-evalueren-bijstellen. Het kind-volgsysteem wat wij hanteren sluit hierbij aan. We hanteren voor de observaties de methode: Nader te kiezen methode. Op deze manier hebben en houden we de ontwikkelingen van de kinderen goed in beeld.

1.5 Daadwerkelijk contact/communicatie-principes

Ons uitgangspunt in de omgang met kinderen is het opbouwen van een relatie tussen pedagogisch medewerker en kind, zoals hierboven al aangegeven. Immers, vanuit deze geboden veiligheid ontwikkelen kinderen zich. Wij geven aan wat belangrijke vaardigheden zijn voor de pedagogisch medewerker in het daadwerkelijke contact met kinderen. Ook gaan we in op concrete communicatievaardigheden als luisteren en duidelijk zijn in het omgaan met elkaar. In de professionalisering en begeleiding van pedagogische medewerkers ligt hier een zwaartepunt. Communicatieprincipes en het leren kijken naar kinderen worden bewust geoefend.

Wij onderscheiden een aantal essentiële vaardigheden van de pedagogisch medewerker om tot daadwerkelijk contact te komen:

- Het kunnen herkennen van contact-initiatieven van het kind. Bij de oudere kinderen nemen de verbale contact-initiatieven, evenals het zoeken van nabijheid een steeds belangrijkere plaats in.
- Het maken van oogcontact met het kind is essentieel om aan te geven dat de pedagogisch medewerker open staat voor het contact-initiatief.
- Naast het herkennen en richten (toewenden) is van belang dat de pedagogisch medewerker in woorden of in lichaamstaal aangeeft dat het initiatief herkend is en dat ze er in neutrale zin op ingaat. Uitstel ("Ja, wat knap van je, ik kom zo bij je als ik klaar ben met...") is dan ook voor het kind aanvaardbaar omdat het zich begrepen voelt.

Belangrijk in het contact is ook dat de pedagogisch medewerker voortdurend benoemt wat zij

gaat doen en waarom. Kinderen ervaren hierin veiligheid en leren de stem van de pedagogisch medewerker kennen. Daarnaast is het benoemen van groot belang voor de taalontwikkeling en het sociaal gericht zijn op elkaar.

Wij geven handreikingen voor het goed luisteren naar kinderen. Kinderen hebben eigen behoeften. Door goed kijken en luisteren begrijpen wij wat er in hen omgaat. Daardoor kunnen we kinderen bieden wat ze nodig hebben. Bij actief luisteren gaat het erom dat je het gevoel en de beleving van het kind op dat moment wilt verwoorden. Je laat het kind hierbij merken dat je het wilt begrijpen en het serieus neemt.

Wij leggen de nadruk op het belang van de ik-boodschap i.p.v. de jij-boodschap. Door de boodschap naar het kind in de ik-vorm te stellen wordt strijd vermeden en ben je duidelijk naar het kind.

Voorbeeld: Een kind is met speelgoed veel lawaai aan het maken. Een pedagogisch medewerker reageert daarop met: "wil je daar mee stoppen?". Vanuit de ik-boodschap kun je het zo formuleren: "Ik wil graag dat je daar mee stopt want het doet zeer aan m'n oren" of: "De andere kinderen kunnen elkaar niet verstaan".

Behalve dat in dit voorbeeld vanuit de ik-boodschap wordt gereageerd, vertelt de pedagogisch medewerker ook over de reden van de vraagstelling.

Van groot belang voor de pedagogisch medewerker is dat ze *onbevooroordeeld/zonder waardeoordeel* kijkt. We observeren wat het gedrag laat zien, in plaats van een oordeel hebben over dat gedrag.

We kennen allemaal het zo bekende voorbeeld van speelgoed opruimen en weten uit eigen ervaring dat het vaak niet werkt alleen te roepen: "*Opruimen*". Daar is kennelijk nog iets anders nodig als stimulans voor de kinderen om niet over te gaan in strijd. Als pedagogisch medewerker wil je uit de strijd blijven. Hoe doe je dat?

Een paar voorbeelden:

- Onderzoek of je in je vraag om op te ruimen een stimulans naar de zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van het kind kunt plaatsen.

Voorbeeld: "Wat een prachtig werkstuk! Zullen we het ophangen in onze ..... ruimte? Wil je daarna het speelgoed of wat je wil dat opgeruimd wordt benoemen, volgens mij ben je daar een kei in en is het in vijf minuten gebeurd! Of: "We gaan opruimen. Hoe zullen we het verdelen?" Hierbij geven we kinderen de keuze. Soms werkt het ook goed om aan te geven: "Ik help even mee. In het geval er samen gespeeld is stimuleer je ook het samen opruimen."

Kinderen genieten van de aangeboden mogelijkheden in het groeien naar zelf dingen kunnen doen. In onze visie gebeurt dit vanuit het vertrouwen dat je hebt in het kind en in dat wat je ziet en ervaart.

Wij vinden het belangrijk te luisteren naar het kind om er achter te komen wat de reden is van het huilen. Dan zal het kind zich begrepen voelen, wat de relatie en het zelfvertrouwen ten goede komt. Kinderen genieten van de aangeboden mogelijkheden in het groeien naar zelfstandigheid. In onze visie gebeurt dit vanuit het vertrouwen in het kind en in dat wat je ziet en ervaart.

Spelen • ontdekken • groeien

Een kind ontwikkelt zich van nature op zijn of haar eigen manier. Ieder kind heeft heel veel mogelijkheden in zich om van alles te kunnen leren. Door te spelen kunnen kinderen zelf ervaren en zelf ontdekken. Voor kinderen is het dé manier om te groeien. Wij spelen met hen mee en bieden hen uitdagende opvang.

1.6 Verzorging en veiligheid

Oudere kinderen op de BSO vragen om nog meer ruimte en vrijheid, nog minder bescherming vanuit de pedagogisch medewerkers. Hier vinden ook activiteiten plaats zonder direct toezicht. Wel wordt hier indirect toezicht op gehouden en er worden goede afspraken gemaakt. De pedagogisch medewerkers hebben iedere BSO dag een grote rol bij het volgen van de kinderen. Is ieder kind die dag “bewust gezien en gehoord”, heeft ieder kind een moment van bewuste aandacht en contact gekregen? Was ieder kind emotioneel veilig?

In de verzorging en veiligheid is het belangrijk oog te hebben voor de behoefte aan zelfstandigheid. Maken de grotere kinderen bijvoorbeeld zelf hun fruit schoon; helpen grotere kinderen de jongere bijvoorbeeld met koekjes bakken. Laat je kinderen echt alleen buiten spelen op een stuk terrein als ze daarom vragen of zeg je daar liever nee tegen vanuit *jouw* veiligheid? Hoe kun je in het laatste voorbeeld stimulerend zijn: Het *uitspreken* van je zorg; *vertrouwen hebben* in kinderen en dit uitspreken; laten weten dat je er *altijd voor hen bent* bij vragen of anderszins; *afspraken maken* om hiermee *duidelijk bewust te begrenzen*.

Natuurlijk moet een opvoeder soms wel ingrijpen als het kind niet het overzicht heeft, of het inzicht in het gevaar ontbreekt; een kind van vijf jaar laat je geen drukke weg oversteken omdat het de afstanden nog niet goed kan inschatten. Belangrijk hierin is dat de opvoeder zich bewust is van haar rol en zich de vraag stelt: “Bescherm ik hierin niet onnodig?”.

Kinderen leren door te doen, door te ervaren. In een vertrouwde en veilige omgeving, waarin de opvoeder nabij is. Wanneer een kind zich pijn doet wordt het getroost en kan het van daaruit opnieuw gaan ontdekken. De vreugde is groot als iets lukt. Het kind ervaart daarin eigen kracht en mogelijkheden. Op deze manier groeien kinderen steeds meer naar zelfstandigheid. Ieder kind leert in zijn eigen tempo om te gaan met kleine risico's in een veilige omgeving.

Tafelmoment

Wanneer het totaal aantal kinderen boven de 10 uitkomt, delen we de tafels in op leeftijd. 4-5, 6-8 en 9+. Wanneer er 10 of minder kinderen zijn, zitten we gezamenlijk aan een tafel. De indeling van tafels zal vanaf de klapdeuren beginnen. Daar zitten de jongste kinderen. Dit omdat dit het meest dicht bij de wc's is. Daarna loopt de leeftijd steeds op. Tijdens het tafelmoment eten de kinderen groente, fruit en drinken ze water.

Dit tafelmoment wordt door de medewerkers gebruikt om in gesprek te gaan met kinderen én kinderen onderling.

Ook wordt er tijdens het tafelmoment gesproken wat er die middag op de activiteitenplanning staat. Eventueel wordt dit moment ook gebruikt om afspraken te herhalen en/of nieuwe kinderen voor te stellen.

De volgende *basisregels* hanteren we bij de dagelijkse handelingen:

- We accepteer de eigenheid van het kind.
- We vertrouwen op wat het kind aangeeft van nature:
  - minder/meer eten,
  - veel/weinig drinken.
- We reageren geduldig en liefdevol.
- We laten de kinderen onze nabijheid voelen.

Hier geldt dat de wil van het kind uiteraard geen negatieve gevolgen voor de gezondheid mag hebben.

Naast de verzorging van het kind besteden wij ook veel aandacht aan de manier waarop wij met

het kind omgaan: hoe is mijn lichaamshouding, hoe zeg ik dit.

1.7 Onze visie op het uiten van gevoelens en emoties bij kinderen

Wij leren kinderen omgaan met hun emoties door hen de ruimte te geven hun emoties te uiten. We benoemen en erkennen de emotie die we waarnemen. Door *emoties* te uiten laten kinderen veel van hun gevoelswereld zien. Emoties *kunnen* wijzen op het verstoren van het welbevinden. Omdat kinderen zich minder verbaal maar vooral gevoelsmatig uiten, is het belangrijk de gevoelswereld en de uiting ervan via *emoties* te erkennen.

Kinderen hebben (sterke) gevoelens van trots, blijheid, tevredenheid en zo ook irritatie, angst, boosheid, jaloezie, verdriet, frustratie en verwarring.

Door de emoties te erkennen kunnen kinderen pijnlijke gevoelens te boven komen. Dit kan o.a. door te huilen, boos te worden, te trillen, te gapen, te lachen, te praten en door middel van spel. Wij vinden het belangrijk dat kinderen hun gevoelens mogen uiten. Het is een ontlading van gevoelens, op deze manier worden de ervaringen verwerkt (Pedagoog Solter).

1.8 Omgaan met Onacceptabel gedrag

Op de BSO vraagt onacceptabel gedrag van de pedagogische medewerkers een alerte en onderzoekende houding. Kinderen komen vanuit school direct naar de BSO en kunnen dan vanuit eerder beleefde situaties sterk reageren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan een situatie dat een kind op school een conflict heeft gehad, of om andere redenen het op school niet naar z'n zin heeft. Een kind kan dat heel goed meenemen naar de BSO-situatie. Contact met ouders hierover is essentieel. Bekijk per situatie of een kind in dat contact er bij is of niet. Soms is het goed er voor te kiezen alleen een gesprek met de ouders te hebben, in de meeste gevallen echter zal het kind erbij zijn.

Wat heeft het kind daarbij nodig? Het ene kind zal het heerlijk vinden er over te praten, het andere helemaal niet. Dan is het vooral aan de orde om te *doen*: te laten zien hoe iets anders kan en dit benoemen. Het vraagt van de pedagogisch medewerker zich in te leven in de situatie van het kind en daarop af te stemmen. Zich verstaan en gesteund voelen, weten, is dat waar je als pedagogisch medewerker naar toe wilt werken. Het uitgangspunt hierbij is dat het kind oké is zoals het is, met al z'n (eigen)aardigheden. Treed het tegemoet met een open houding. Vraag daarbij steun van collega's door te checken: "hoe heb ik het gedaan en hoe zou jij dat doen?".

BSO kinderen (zeker de oudere) kennen vaak een grote mate van vrijheid in hoe ze zijn. Dit vraagt een groot aanpassings- en inlevingsvermogen van pedagogische medewerkers. Aspecten als stimuleren van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid spelen hierbij een grote rol. Het communiceren hierover met het kind over hoe hij/zij hier mee wil omgaan is van groot belang.

Omgaan met kind dat boos weg loopt. Bijv kind loopt weg in spel en kind laten kijken naar eigen aandeel, emoties en hoe daarmee omgaan.

De volgende handelingen kenmerken onze benaderingswijze:

- *We stoppen het gedrag op een heldere en duidelijke manier*
- *We benoemen enkel het gedrag en oordelen nooit over het kind*
- *We zeggen kort: ik wil niet dat ..., ik wil graag dat ...*
- *We tonen geen negatieve emotie*
- *We laten gevoelens ontladen en moedigen dit aan*
- *We tonen respect (geen kleinerende opmerkingen)*
- *We spreken op een neutrale/vriendelijke toon*
- *We gebruiken weinig woorden*
- *We blijven bij de ik-boodschap*

- *We halen het kind zo nodig even uit de situatie*

De kern van bovengenoemde aanpak is:

- *Geef de grens aan*
- *Toon respect*
- *Bied hulp*

1.9 Handelen met betrekking tot emotionele veiligheid

De pedagogisch medewerker communiceert met de kinderen en heeft een respectvolle houding naar de kinderen toe. De benaderingswijze naar kinderen toe vinden wij erg belangrijk (respectvol, ruimtelijk, individueel en neutraal (zonder oordeel)). Dit doen wij als volgt:

- We maken oogcontact met het kind bij het praten (toegewend zijn, een aandachtige, warme houding).
- We proberen, indien mogelijk, op ooghoogte te komen van het kind om echt de aandacht van een kind te vangen.
- We gebruiken een vriendelijke toon.
- We luisteren naar wat een kind vertelt of wat een kind antwoordt.
- We verwoorden zoveel mogelijk wat een kind zegt na het luisteren (bedoel je ..., je vindt dus dat ...).
- We creëren een ontspannen en open sfeer op de groep.

Er heerst een ontspannen open sfeer in de groep. Dit doen wij door:

- Op een rustige en duidelijke toon te praten en de kinderen zoveel mogelijk individueel te benaderen. We proberen contactinitiatieven te herkennen en hierop te reageren. We reageren op lichaamstaal, verbale signalen en oogcontact van het kind. We geven aan dat we het contact herkennen, ook al zijn we ergens mee bezig: "Ja, wat knap van jou. Ik kom zo bij je als ik klaar ben met .....".
- We volgen het spel van het kind en storen zo weinig mogelijk. We spelen mee in de fantasiewereld van het kind en laten ons daarbij leiden door de structuur die door het kind geschapen is. We corrigeren een kind niet in zijn spel tenzij het daar zelf om vraagt.
- We hebben begrip als iets niet lukt en laten kinderen de ruimte om hun teleurstelling of verdriet te ervaren. We delen in het plezier en succes.
- We zorgen voor adequate inrichting en het aanbieden van (uitdagerend) spel.

Kinderen worden uitgenodigd om deel te nemen. Dit doen wij door:

- Aan te sluiten op de beleavingswereld van kinderen. De verhalen en interesses van kinderen zijn leidend voor de activiteiten. Kinderen hebben zelf een keuze in de activiteiten.
- De kinderen daarbij neutraal (zonder oordeel) te benaderen. "Wil je... of ...?". We luisteren naar het antwoord, vatten samen en geven de structuur aan. "Ik vind het knap dat je ... met ... in ...".
- Zoveel mogelijk de activiteiten met kleine groepjes te doen zodat kinderen altijd een keuze hebben voor een andere activiteit in een ander groepje. Er is dan ook de mogelijkheid tot alleen spel, we proberen wel te achterhalen wat de reden is dat het kind niet mee wil doen.

Er is informatieoverdracht tussen ouders en pedagogisch medewerkers. Dit doen wij door:

- Het betrekken van de ouders, dit draagt bij aan het gevoel van emotionele veiligheid. Er is overdracht bij het halen. We laten ouders hierbij delen in de ervaringen, successen en teleurstellingen van het kind: "... heeft vandaag ... en ...".

- Ouders eveneens met respect en een neutrale houding te benaderen. Ouders en kinderen voelen zich daardoor gerespecteerd en geaccepteerd.

2. Eigen maken van waarden en normen

2.1 Inleiding

Om goed te functioneren in de samenleving waarvan zij deel uitmaken, is het belangrijk dat kinderen zich de waarden en normen, ofwel de “cultuur”, van die samenleving eigen maken. Ouders leren kinderen niet alleen de gedragsregels die binnen het gezin gelden, maar ook de waarden en normen die zij van belang achten voor het functioneren van hun kind buiten het gezin. De kinderopvang kan zorgen voor een nog breder kader.

Kinderen leren in de kinderopvang ook “de regels van het huis”. Daarnaast komen zij in aanraking met meer algemene waarden en normen doordat zij in contact komen met andere kinderen en volwassenen. Het is van belang dat de socialisatie op de BSO adequaat geschiedt, maar ook dat de socialisering in de kinderopvang is afgestemd op die van het gezin.

Het contact met de ouders/verzorgers is dus van groot belang. Het bespreken van elkaars waarden en normen (thuis en kinderopvang) zorgt ervoor dat het kind verschillen begrijpt, het anders mogen en moeten in verschillende situaties.

Waarden en normen van Sport BSO Fitkids

De belangrijkste waarden en normen van Sport BSO Fitkids zijn in dit beleid al eerder aan bod geweest. Voor de samenvatting hiervan verwijzen we naar de visie en de RRIN. Dit zijn de belangrijkste waarden en normen die doorgevoerd worden in alle handelingen. Daarnaast hebben wij onze eigen huisregels.

Onze huisregels bestaan uit waarden en normen die wij bij Sport BSO Fitkids belangrijk vinden:

- Wij gaan respectvol met elkaar om, ongeacht afkomst en geloofsovertuiging
- Wij hebben respect voor autonomie
- Wij respecteren elkaars waarden en normen
- Wij zien en horen elkaar
- Wij spreken elkaar aan op een neutrale manier
- Wij geven elkaar complimenten
- Wij lopen binnen rustig en maken elkaar daar bewust van
- Wij ruimen samen alles op
- Wij helpen elkaar en de kinderen mogen ons helpen, mits dit veilig is
- Wij luisteren naar elkaar en laten elkaar uitpraten
- Wij leren elkaar om speelgoed te delen of op onze beurt te wachten
- Wij zoeken samen naar een oplossing bij een conflict
- Wij leren elkaar om rekening met elkaar te houden

2.2 Intake en de dagelijkse mondelinge communicatie

Wij besteden zorgvuldig aandacht aan het plaatsingsgesprek met ouders. In dit gesprek komen de wederzijdse waarden en normen aan bod. Ouders kunnen aangeven welke zaken zij van belang vinden en onze pedagogische medewerkers vertellen over de waarden en normen van onze opvang.

Naast de intake hebben wij dagelijks bij het breng- en haalmoment contact met de ouders. Tijdens deze overdracht is van beide kanten ruimte om de gang van zaken thuis en op de opvang te bespreken. Op deze manier krijgen wij informatie over de normen en waarden die in het gezin belangrijk zijn.

* Bij de BSO is er één contactmoment per dag omdat de kinderen niet door de ouders gebracht worden. Het contactmoment met de ouders aan het einde van de dag is een belangrijk moment.

Het is voor ouders van belang aan het eind van de dag terug te horen hoe de dag voor hun kind is geweest: Hoe heeft het kind het gehad?, Zijn er leuke voorvallen geweest?, Heeft het kind zich bezeerd?, enz. en hoe is hier mee omgegaan. Hierbij worden elkaars waarden en normen weer gecheckt en besproken.

* Bij de BSO is er geen contact met de ouders bij de start van de opvang. Hier gaat het dus om de afspraak over de overdracht aan het einde van de dag. Hoe wordt er aan het einde van de dag aandacht besteed aan de ouders, wie doet dit, hoe is het georganiseerd?

Om deze reden en om het kind zo optimaal mogelijk te begeleiden die dag, is het essentieel dat onze pedagogisch medewerkers elkaar gedurende de dag goed informeren. Wij hebben onderling een open communicatie en brengen elkaar op de hoogte van alle bijzonderheden van het kind en van de thuissituatie. Aan het eind van de dag vatten wij met elkaar samen welke informatie wij overdragen aan de ouders bij het ophalen.

Het kan voorkomen dat er bij het breng- en/of ophaalmoment te weinig tijd is om uitgebreid met de ouders te praten. Wij bieden ouders altijd de gelegenheid om op een ander tijdstip een individueel gesprek over het kind te hebben. Ook kan er vanuit de pedagogisch medewerker behoefte zijn om de ouder(s) te spreken over hun kind. Soms gaan ouders daar, om uiteenlopende redenen, niet of niet direct op in. Wij stimuleren het in gesprek blijven met de ouders zodat wij op de hoogte zijn van het welbevinden en de belevingswereld van het kind. Op deze manier kunnen wij aansluiten bij de ontwikkeling van het kind in het hier en nu.

Wij hechten ook veel waarde aan de manier waarop de pedagogisch medewerker zowel de ouders als de kinderen benadert. Wij hebben respect voor elkaars waarden en normen en voor elkaars 'zijn'. Een kind voelt zich welkom als het samen met zijn ouders enthousiast wordt ontvangen, de ouder voelt dat het kind in goede handen is en dat het warme aandacht krijgt. Bij de overdracht aan het einde van de dag delen we dat wij het kind gezien en gehoord hebben. We delen de praktische zaken en natuurlijk is er over ieder kind wel iets bijzonders te melden.

We bieden onze medewerkers een aantal handreikingen voor de communicatie:

- Blijf uit de emotie wanneer je in gesprek bent met ouders,
- Zoek antwoorden bij jezelf,
- Blijf uit de aanval-verdediging sfeer,
- Vermijdt het be- of veroordelen,
- Vertrouw op je eigen deskundigheid.

Pedagogisch medewerkers hebben oog voor de omgangsvormen/aspecten van andere culturen, respecteren dit en maken het bespreekbaar.

2.3 Handelen in het eigen maken van Waarden en Normen

Hieronder geven wij inzicht in hoe wij handelen m.b.t. het eigen maken van waarden en normen. De handelingsaspecten die hieronder benoemd worden zijn toegelicht in dit hoofdstuk of komen naar voren in de voorgaande hoofdstukken.

Bij Sport BSO Fitkids biedt de groepssetting een aanvulling op de socialisatie in het gezin. Kinderen komen in aanraking met andere aspecten van de culturen en diversiteit van de samenleving. Ook komen kinderen in contact met de afspraken, regels en omgangsvormen van onze opvang.

Participeren in het maken van regels en afspraken

BSO is vrije tijd. Een uitgangspunt van vrije tijd is de ruimte om zelf te kiezen wat je doet, waar en met wie. Op onze BSO anticiperen wij hierop door verschillende georganiseerde activiteiten aan te bieden en vrij spel waarbij het kind zelf een keuze kan maken. We hebben ervoor gekozen dat de BSO geen ruimte is om huiswerk te maken.

Belangrijk is dat de kinderen zelf een stem hebben in wat voor activiteiten er georganiseerd worden. Dit kan door per maand te inventariseren bij iedereen waar de belangstelling naar uit gaat en de activiteiten hierop aan te passen. Een vakantieprogramma staat hier nog apart van. Bij de BSO wordt het deelnemen aan activiteiten vaak vertaald in het bieden van mogelijkheden om verschillende activiteiten te doen in hoeken of andere ruimtes (keuken, atelier, buiten e.a.). Kinderen kiezen daarbij zelfstandig wat zij willen doen.

Afspraken, regels en omgangsvormen zijn aanwezig, duidelijk en worden aan kinderen uitgelegd. Dit doen wij als volgt:

- De ouders ontvangen bij de intake informatie, de pedagogische werkwijze en de benaderwijze naar kinderen toe wordt dan tevens besproken. Pedagogisch medewerkers handelen conform het pedagogisch beleid en protocollen. De omgangsregels worden stapsgewijs aan kinderen uitgelegd. Dit begint al bij het wennen (jas op de kapstok, spullen in het mandje, je mag gaan spelen, waar wil je mee spelen?). Tijdens het verblijf op de groep worden de afspraken en andere omgangsvormen uitgelegd en herhaald. "Wil je eten...?", "Kom je aan tafel...?" "Nog even blijven zitten want...", "We gaan nu...".
- Door het herhaaldelijk verwoorden van de regels en omgangsvormen wordt het duidelijk voor kinderen. Door te luisteren naar kinderen waarom zij dingen doen wordt het mogelijk hen te corrigeren of hen de ruimte te geven voor hun weg.

Beroepskrachten geven in hun spreken en handelen het goede voorbeeld. Dit doen wij door:

- *hier nog voorbeelden beschrijven.....*

3. De ontwikkeling van de persoonlijke competentie

3.1 Inleiding

Wij vinden het belangrijk dat de pedagogisch medewerker kennis en inzicht heeft van het welbevinden van kinderen. Om van daaruit aandacht te besteden aan de ontwikkeling van de persoonlijke competentie. Hiermee bedoelen we de ontwikkeling van brede persoonskenmerken zoals veerkracht, zelfstandigheid, zelfvertrouwen en flexibiliteit. Daarnaast omvat het begrip “persoonlijke competentie” ook de competenties van kinderen op verschillende ontwikkelingsgebieden, zoals de motorische, creatieve (spel, muziek) en de taal- en cognitieve ontwikkeling.

Over ontwikkelingsfasen bij kinderen (cognitief, motoriek, taal, lichamelijk, enz.) is heel veel geschreven. Kennis over fasen van ontwikkeling bij kinderen vinden wij belangrijk. Maar wij willen niet dat het een *doel op zich* wordt. Wij gaan uit van het hier en nu van een kind, en niet waar het volgens een ontwikkelingslijn zou moeten zitten.

Ontdekken wie je bent, met al je talent!

Wij willen ieder kind een stapje verder brengen in de ontwikkeling en er aan bijdragen dat kinderen zich ontwikkelen tot mensen met liefde voor en in verbinding met zichzelf, met de anderen, met de natuur in een multiculturele samenleving. We laten ze spelenderwijs, hun eigen talenten ontdekken.

“Als je zien wilt wat kinderen kunnen, moet je ophouden hen dingen te geven”

(N.Douglas, uit: Een portret van creatieve kinderen)

3.2 Uitgangspunten

Creativiteit zegt naar ons idee iets over *de waarde* van spel en over *de waarde* van het vernieuwend/scheppend bezig zijn. In de manier waarop wij kijken naar de creatieve ontwikkeling van kinderen hebben we ons laten inspireren door de pedagogiek van Malaguzzi (de “Reggio-pedagogiek”) uit Italië. Belangrijk uitgangspunt bij Malaguzzi is dat alle kinderen creatief zijn. Kinderen zijn nieuwsgierig en worden dagelijks door hun omgeving geraakt. Malaguzzi spreekt in dit verband over “bekend worden met het onbekende”. In spel kunnen kinderen experimenteren met wat ze tegenkomen in de werkelijkheid. Kinderen zijn spontaan, ongeremd en hebben een grote verscheidenheid aan interesses. Kinderen kijken op een eigen, onbevooroordeelde manier naar de werkelijkheid en hebben een natuurlijke behoefte zich te uiten, te experimenteren. In spel kunnen kinderen hun nieuwsgierigheid kwijt. Hierdoor leren kinderen ook en ontwikkelen zij zich.

Wij gaan in onze visie uit van de *ervaringswereld* van het kind. Het gaat erom dat we ingaan op wat een kind op een bepaald moment daadwerkelijk bezighoudt. Dit betekent dat we goed kijken en luisteren naar wat een kind vraagt en dat we ons kunnen inleven in de belevingswereld van een kind. Kinderen wijzen zelf de weg als ze voldoende ruimte krijgen. Kinderen zijn in staat om eigen keuzes te maken.

Waar het om gaat is dat kinderen ervaren dat het *goed* is wat ze kiezen, wat ze doen, wat ze produceren. Door deze houding wordt de eigenheid van kinderen bevorderd. Hierdoor leren kinderen wie ze zelf zijn, komen ze bij hun werkelijke uniek-zijn en leren ze zichzelf respecteren. Het kind kan dan in een toestand terechtkomen waarin het doet en speelt vanuit het hart, zo geconcentreerd dat het de rest vergeet.

Over het uniek-zijn van kinderen merkt Malaguzzi het volgende op:

- *Elk kind heeft een eigen werkelijkheid (ervaringen, relaties). Deze moeten we in acht nemen.*
- *Elk kind heeft gevoelens en ervaringen die niet te scheiden zijn van hun achtergrond.*
- *Elk kind heeft nu bepaalde gevoelens.*
- *Het gaat om dit kind.*
- *Het gaat er om aan te sluiten bij de dag van vandaag en het moment nu.*
- *Het gaat er om aan te sluiten bij het kind vanuit de relatie pedagogisch medewerker/kind.*

3.3 Kenmerken van spel

In het algemeen kunnen we over spel zeggen dat het twee belangrijke kenmerken heeft:

- Kinderen spelen omdat en zolang ze het *leuk* vinden.
- In spel zijn kinderen *ontdekkend* bezig. Hierin leren ze zichzelf en hun omgeving kennen.

Bij de *schooltijdleeftijd* heeft spel alles te maken met vriendschap en het ontwikkelen van sociale relaties.

In de leeftijd van het vierde tot het zevende jaar zien kinderen vrienden als anderen die hen aardig vinden en met wie ze speelgoed en andere activiteiten delen. Ze beschouwen kinderen met wie ze het grootste gedeelte van hun tijd doorbrengen als hun vrienden. Hun vriendschappen zijn nog niet gebaseerd op de unieke neutrale karaktertrekken van hun vriendjes.

In de leeftijd van acht tot tien jaar laten kinderen de persoonlijke eigenschappen en kenmerken meewegen, evenals de beloningen die een vriendschap oplevert. Maar het belangrijkste element in dit stadium is het wederzijds vertrouwen. Er worden bij aanvaringen formele verklaringen en verontschuldiging verwacht voordat een vriendschap weer hersteld kan worden.

In de periode van het elfde tot het vijftiende jaar worden vriendschappen ontwikkeld zoals ze die ook tijdens hun adolescentie zullen hebben. Ze kijken minder naar activiteiten die ze kunnen delen en meer naar de psychische voordelen. Er is behoefte aan vrienden die zowel fysiek als psychisch behulpzaam zijn.

Volgens onze benadering hanteren de pedagogisch medewerkers onderstaande manieren om contact met het kind te hebben tijdens het spel.

- We kijken naar de kinderen, het kind voelt dan onze aanwezigheid en betrokkenheid.
- Tijdens activiteiten geven we signalen aan het kind wanneer het even op kijkt, zoals middels een knikje aangeven dat het gezien wordt. We laten dan merken dat je ziet wat hij/zij doet. Als we toch iets willen zeggen, dan praten over de onderwerpen waar de aandacht van het kind op dat moment op gericht is. Het gaat er om dat we op verschillende manieren laten merken dat de activiteiten van het kind door ons erkend en aanvaard worden.
- We delen in het plezier en het succes! De activiteiten zelf zijn hierbij belonend. We laten ook ouders delen in het plezier dat het kind die dag gehad heeft. We vertellen ze hier ook over.
- We hebben er begrip voor als iets niet lukt, we laten de kinderen ook hun teleurstelling en eventuele verdriet ervaren.
- We spelen mee in de fantasiewereld van het kind en laten ons daarbij leiden door de structuur die door het kind geschapen is: het kind is in zijn wereld de baas! Kinderen leren hierdoor ook leiding te nemen, eigen regels te maken en een gevoel van 'macht' te ontwikkelen.
- We corrigeren een kind niet in zijn spel, tenzij het daar zelf om vraagt.
- Lachen en gek doen ontlaadt!

3.4 Wat bieden we aan?

Wij hebben in het initiëren en begeleiden van spel een belangrijke taak. In het spel gaat het erom

dat wij aansluiten bij de leefwereld van het kind in het hier en nu.

Er zijn altijd meerdere activiteiten zodat de kinderen kunnen kiezen. Bij het bedenken van de activiteiten zijn wij flexibel. Het kan zijn dat er een knutselactiviteit bedacht is omdat de pedagogische medewerkers weten dat er een aantal kinderen interesse hiervoor hebben. Het onderwerp wat geknutseld wordt is vrij, dit hangt af van de belangstelling van de kinderen. *Voorbeeld: Als de dag begint vertellen verschillende peuters enthousiast over luchtballonnen die ze hebben gezien.* Dit kan een mooie aanleiding zijn om bijvoorbeeld luchtballonnen te maken.

Kinderen kunnen zich in hun spel laten gaan. Van groot belang hierbij is wel dat wij *structuur* aanbieden waarbinnen het kind tot spel kan komen. Wij laten het kind kiezen uit verschillende activiteiten of vragen het kind wat het wil doen. Ook zijn de regels en afspraken helder voor het kind. Regels bieden een veilige structuur van waaruit het kind tot spel kan komen. Wanneer een kind iets zelf gemaakt heeft, is het een teken van respect om hier zorgvuldig mee om te gaan. We proberen zoveel mogelijk zelfgebouwd materiaal te laten staan zodat het bewonderd kan worden en het kind er verder mee kan spelen.

3.5 Aandacht voor speelgoed

Een kijk op ruimte en spel betekent natuurlijk ook een kijk op speelgoed. Het speelgoed is immers het materiaal waardoor en waarmee het kind speelt. Speelgoed is dus heel belangrijk. Bij de inrichting en aanschaf van ons speelgoed hebben we rekening gehouden met de leeftijdsgroep waarvoor het bestemd is. In de groep proberen we niet te veel speelgoed tegelijk aan te bieden. We wisselen liever speelgoed af, dan is er regelmatig iets nieuws. We vinden het ook belangrijk dat een kind zelfstandig speelgoed kan pakken. Het speelgoed waarmee een kind zelf kan spelen wordt zodanig in een kast opgeborgen dat het kind er zelfstandig bij kan.

Maar kan het kind dan alleen maar spelen met speelgoed? Het ligt er aan wat onder speelgoed wordt verstaan. Wanneer uitsluitend gedacht wordt aan de spellen en materialen die in de gemiddelde speelgoedzaak te koop zijn, moet het antwoord 'nee' zijn. Een kind wordt beïnvloed, maar laat zich niet uitsluitend leiden door de tv-reclames of aanlokkelijke brochures. Een kind zoekt vaak zijn eigen speelgoed. We geven het kind de mogelijkheid datgene wat hij uitzoekt als speelgoed, ook als speelgoed te kunnen gebruiken. Een grote kartonnen doos waarmee de boodschappen naar huis zijn vervoerd kan thuis opeens een boot worden, een stuk elektriciteitsbuis kan een brandweerslang worden, enz. Ook allerlei gebruiksvoorwerpen in huis kunnen voor kinderen een hele nieuwe betekenis krijgen, evenals meubels, kussens, enz.

Uiteraard worden ook spelmaterialen gekocht voor de kinderen. Daarbij wordt zo veel mogelijk gekozen voor natuurlijk en/of duurzaam materiaal.

Zoals eerder genoemd is één van de pijlers van Casa4 dat we kinderen respectvol benaderen vanuit de belevingswereld van het kind. Wij vinden het belangrijk respect te hebben en open te staan voor alle culturen en daar ook rekening mee te houden bij activiteiten en spelmateriaal.

3.6 Radio, muziek en televisie

Kinderen kunnen ogenschijnlijk genieten en vrolijk meebewegen op muziek die ze horen. We kunnen er echter niet vanzelfsprekend vanuit gaan dat plezier betekent dat het ook goed is. Dat is niet altijd het geval. We vinden het vanuit onze visie belangrijk kinderen betrokkenheid te bieden bij datgene wat aangeboden wordt. Dit geldt voor een breed gebied: niet alleen muziek maar spelletjes, speelgoed, enz.

Het tegenovergestelde van betrokkenheid is opwinding. We weten dat kinderen zich in opwinding niet ontwikkelen. Wanneer kinderen zo in het spel duiken dat het voorbij betrokkenheid gaat en er opwinding voor in de plaats komt, is dat een emotie die opname

(=leren) kan blokkeren.

Het gebruik van muziek, televisie en radio bieden we bewust aan. In veel huishoudens staat de radio als vanzelfsprekend de hele dag aan vanuit de behoefte van volwassenen. Dit geluid is een inbreuk en een mechanische toevoeging die niet wenselijk is voor kinderen. Het leidt af van de betrokkenheid voor spel en/of andere bezigheden. We vragen daarom van pedagogische medewerkers een bewuste omgang met radio en televisie (films).

3.7 Respect voor de natuur

In de dagelijkse omgang met kinderen op de kinderopvang hebben wij respect voor de natuur. Wij sluiten aan bij bijvoorbeeld weersomstandigheden, seizoenen of bepaalde gebeurtenissen. Wanneer mogelijk, en afhankelijk van de leeftijd, trekken we er met kinderen op uit, verzamelen materiaal om daar, terug op de kinderopvang, verder mee te spelen. Op de groep kunnen de prachtigste dingen gemaakt worden van steentjes, schelpen of takjes. Een bewuste keuze kan ook zijn het noodzakelijke tuinonderhoud niet geheel uit te besteden, maar ook kinderen daarmee bezig te laten zijn, zelfstandig of onder begeleiding.

3.8 Handelen met betrekking tot de Persoonlijke competentie

Kinderen hebben de mogelijkheid om eigen ervaringen op te doen via spelmateriaal, activiteiten aanbod en inrichting. Dit doen wij als volgt:

- We kiezen bewust voor kleurgebruik in rustige tinten en zorgen voor voldoende daglicht. Kinderen reageren op de ruimte om hen heen.
- We proberen rust in de groepsruimte te creëren door het niet te vol te laten zijn (de kunst van het weglaten). We zijn dus rustig in het ophangen en neerzetten van materialen. Liever meerdere keren wisselen vanuit een centraal magazijn dan alles neerzetten. Kinderen hebben dan vaker iets nieuws, dus een uitdaging.
- Aparte werkstations in de groep of in de hal zorgen ervoor dat kinderen meer individueel of in kleine groepjes gaan spelen. Het zorgt voor rust, kinderen storen elkaar minder in hun spel. We creëren dan ook rustige plekken (hoeken) en actieplekken
- We beseffen ons dat kinderen een andere ooghoogte hebben. Door het spelmateriaal zo te plaatsen (op ooghoogte van kinderen) kunnen kinderen gerichter kiezen.
- Teveel prikkels verstoren het spel. Daarom gaan we bewust om met geluid (radio, muziek) en met ophangen van werkjes (niet kriskras door de groep). We kiezen voor muziek/geluidsmomenten als activiteit.
- We bieden activiteiten aan vanuit hun belevingswereld in kleine groepen. Kinderen hebben een keuze aan welke activiteit ze mee willen doen. Al hopen we een cultuur te creëren waarin het vanzelfsprekend is dat kinderen meedoen met de activiteit.

Er is veel aandacht voor leermomenten. Dit doen wij door:

- Kinderen te leren middels spel en exploratie (ontdekken). Door het verwoorden van de activiteiten wordt de woordenschat vergroot. Motorisch spel (ook grof motorisch op de gang of buiten) is onderdeel van het activiteiten aanbod. Dit zijn vaste onderdelen van ons activiteiten aanbod.

4. De ontwikkeling van de sociale competentie

4.1 Inleiding

Het begrip sociale competentie verwijst naar een heel scala aan sociale kennis en vaardigheden, zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen, kunnen communiceren, delen, samenwerken, helpen en conflicten oplossen.

4.2 Vaste leeftijdsgenootjes

We werken met vaste leeftijdsgroepen, dit bevordert het gevoel van (emotionele) veiligheid bij kinderen. Het kind krijgt dan te maken met bekende leeftijdsgenootjes. Vanuit dit gevoel van veiligheid kunnen er sociale contacten ontwikkeld worden. In vaste groepen kunnen kinderen al in het tweede levensjaar een duidelijke voorkeur voor één of twee leeftijdsgenootjes ontwikkelen. Binnen vriendschap relaties is sprake van sociale uitwisselingen en van emotionele responsiviteit. Groepsleden kunnen al op jonge leeftijd een bron van veiligheid vormen maar dan moeten zij elkaar wel zo regelmatig zien dat ze elkaar goed kunnen leren kennen. In een vertrouwde groep kunnen kinderen gevoelens van verbondenheid en sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen. Goede relaties met leeftijdsgenootjes bevorderen ook de persoonlijke competentie. Het bevordert de kwaliteit van hun uitwisselingen en van hun spel.

Kinderen leren in de omgang met leeftijdsgenootjes zaken zoals het zich in een ander kunnen verplaatsen (als je speelgoed afpakt van een ander, dan heeft een ander verdriet), communiceren, delen, samenwerken, helpen en conflicten oplossen. Onze pedagogisch medewerkers hebben een belangrijke taak in de begeleiding hiervan. Wij vinden het van belang dat de pedagogisch medewerker niet altijd ingrijpt. Veel meningsverschillen spelen zich af in een paar seconden en dan lost het zich vanzelf op. De kinderen gaan elk wat anders doen of spelen weer vreedzaam verder. Allereerst kijkt de pedagogisch medewerker dus of zij wel of niet in moet grijpen. Kinderen zijn soms heel capabel/competent om zelf een aanvaring op te lossen. We grijpen in wanneer:

- Het te gevaarlijk wordt,
- De ruzie maar blijft doorgaan,
- De partijen ongelijk zijn,
- Er iets vernield wordt.

We doen dit als volgt:

- Er wordt een neutrale houding aangenomen: geen partij trekken dan moet het kind immers tegen twee personen opboksen in plaats van 1 en dan wordt het nog bozer.
- De pedagogisch medewerker gaat naar de kinderen toe en stopt hun gedrag met woorden en soms met daden: de kinderen worden uit elkaar gehaald of het voorwerp waarom wordt gevochten, wordt even afgenomen. De pedagogisch medewerker zorgt dat ze op ooghoogte is zodat ze de kinderen goed kan zien en zij haar.
- Er wordt een ik-boodschap gebruikt om aan te geven wat de situatie voor de pedagogisch medewerker betekent: "Ik zie dat jullie ruzie hebben, dat is niet leuk. Ik zie dat jullie boos zijn". We zoeken samen een oplossing.
- We stellen neutrale vragen en luisteren actief: "Wat is er aan de hand en "Dat heeft je echt pijn gedaan en van streek gemaakt, hé?".
- Er wordt geholpen om de ruzie op te lossen door middel van overleg:
- De kinderen bedenken zelf een oplossing (de pedagogisch medewerker kan wel oplossingen toevoegen). Er wordt nagegaan of de oplossing goed begrepen wordt: "Tamar stelt voor om nog een ... uit de kast te halen, dat klopt toch, hé? En wat vindt Heleen hiervan?". Is de andere partij het hier niet mee eens, dan kan gevraagd worden: "Wat vind jij een betere oplossing?".

We vinden het belangrijk dat er gewerkt wordt met een ik-boodschap, goede lichaamstaal, het bieden van een passend alternatief. Lichaamstaal is belangrijk: gaan zitten op kindhoogte, het kind waar het om gaat goed aankijken op ooghoogte en praten/uitleggen via de ik-boodschap.

4.3 Handelen met betrekking tot de Sociale competentie

De pedagogisch medewerker ondersteunt de kinderen in de interactie tussen kinderen onderling. Dit doen wij als volgt:

- Door het werken met vaste groepen geven we kinderen de kans hun leeftijdsgenootjes goed te leren kennen. Het gevoel van verbondenheid kan sociale verantwoordelijkheid ontwikkelen. Kinderen die al jong veel negatieve ervaringen opdoen in de omgang met andere kinderen kunnen hierdoor beschadigd worden.
- We geven kinderen de ruimte om contact te maken met elkaar en stimuleren samenspelen. "Wil je met ..... in de bouwhoek of.....?".
- We geven de kinderen de ruimte om elkaars gedrag te herkennen en grijpen niet te snel in bij kleine aanvaringen en of conflicten.
- We storen zo min mogelijk in samenspel.
- We geven woorden aan wat kinderen zien, meemaken en voelen.

De kinderen maken deel uit van de groep.

- De kinderen behoren bij een vaste basisgroep. Bij de activiteiten (o.a. eetmoment, etc.) splitsen we om meer persoonlijke aandacht te kunnen geven (meerdere activiteiten met een kleinere groep of twee groepen met eten). Het kind kiest de activiteit of het groepje. Door de vaste leeftijdsgenootjes en vaste pedagogische medewerkers leert een kind de totale groep kennen.

4.4 Het pedagogisch ABC

Hierin staan de verschillende thema's en onderwerpen uitgewerkt beschreven

